

5-6

Sped. abb. post. gr. III/70 - Periodico mensile

M
L
A
D
I
K
A

1974

mladika

IZHAJA DESETKRAT V LETU

1974 LETO XVIII ŠTEV. 5/6

Poštnina plačana v gotovini - Skupina III/70

VSEBINA

Franc Mljač: Pred konferenco o manjšinah	81
Vladimir Kos: Pesmi	82
Irena Žerjal: Bajka o ljubezni	83
Franc Mljač: Denar in javno življenje	85
Saša Martelanc: Narod med svobodo in prisilo	84
Antonio Anoveros: Škof za pravice Baskov	86
Maks Šah: Demokratična revolucija šole	88
Milena Merlak: Dve pesmi	89
Zdravec: Gestapovci v Mariboru (Ob 30-letnici)	90
L. Rupelj: Labodje srce	92
Mirko Kunčič: Ugrabitev primorskega rojaka	93
MATE: Počitniška kuhinja, Kajenje v šoli	94
Edi Žerjal: Socialni kotichek	95
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura	96
Lev Detela: Trstenjakova knjiga	98
Marija N.: Pesmi m. Elizabete	99
Čuk na Obelisku	100

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR:

Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Barbara Lapornik, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Sergij Pahor, Danilo Pertot, Jože Peterlin (glavni urednik), Ivo Petkovšek, Ester Sferco, Maks Šah, Drago Štoka, Peter Švagelj, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema).

ZUNANJA OPREMA:

Edvard Žerjal

Vsi pisci in uredniki sodelujejo brezplačno

Uredništvo in uprava: 34133 Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189 - Poduredništvo v Gorici: SKAD

Poštni tekoči račun 11/7019 »Mladika« - Trst

Registrirano na sodišču v Trstu št. 193

tisk »graphart« trst, rossetti 14 - telefon 77 21 51

pisma

Spošt. uredništvo!

V pismih skoraj vedno kaj kritiziramo, se nad čim pritožujemo. Tokrat bi hotel nekaj pohvaliti: spomine o primorskih osebnostih, ki jih piše dr. Kacin. Posebno nam, mlajšim odkrivajo vrsto nepoznanih dogodkov iz preteklosti, ki so zelo pomembni ne le za našo zgodovino, ampak tudi za razumevanje današnjih razmer med nami. Tako je poučen predvsem članek v zadnji Mladiki. To seveda še ni zgodovina, ker so članki vezani predvsem na osebne spomine, je pa pomembno gradivo za zgodovino. Seveda mora biti jedro družinske revije v aktualnosti, a taki zgodovinski članki bodo gotovo vodili k Mladiki raziskovalce še čez mnoga leta.

Želel bi, da bi dr. Kacin še nadaljeval s svojimi spomini, morda tudi na dobo, ko so se tu pod zavezniški ustanovljale slovenske šole. O tem še dosti slišimo od staršev in starejših profesorjev, a zavedati se moramo, da je tista doba že zgodovina, ki se ne more ohraniti le z »ustnim izročilom«, ker počasi pričevalci odhajajo v večnost. Zanimivo bi bilo tudi, da bi se kdo oglasil z dopolnili k tem člankom, saj bi gotovo še marsikdo lahko kaj dodal.

Že pred leti sem slišal, če naj se vrnem h Kacinu, da piše monografijo o Janku Kralju. Kako napreduje to delo?

Lep pozdrav!

I. J.

Ljubljana, 3. maja 1974

Društvu slovenskih izobražencev,

fašistični atentat na slovensko šolo pri Svetem Ivanu je mene, kot vse nas, najgloblje prizadel. Težke preizkušnje komajšnje preteklosti, ki ste jim bili izpostavljeni, so nam živo stopile pred oči.

Verjemite, da rasistične grožnje izrečene proti vam, primorskim Slovincem, občutevamo kot pest, ki v isti meri ogroža nas vse. Skratka; kar prizadeva vas, naj v isti meri bo in ostane zadeva nas vseh.

V globokem spoštovanju, da Vaše trdnosti in v Vaši vztrajni zvestovi in privrženosti slovenski besedi, Vas z vso prisrčnostjo pozdravljam

Vaš IVAN MRAK

Posamezna številka Mladike stane 250 lir. Celoletna naročnina 2500 lir. Letna naročnina za Jugoslavijo 50 din. Letna naročnina za druge države je 6 US dolarjev ali enakovreden znesek v tuji valuti.

FRANC MLJAČ

Pred konferenco o manjšinah, študijski dnevi v Dragi

V zadnjem času je šlo mimo nas nekaj zgodovinskih dogodkov: atentat na slovensko šolo, referendum in finansiranje italijanskih strank. V juliju pa bo v Trstu konferenca o manjšinah. In v septembru študijski dnevi v Dragi.

Sprašujemo se, ali naj vse tako različne dogodke povežemo v idejno enoto, ali pa so to popolnoma različne stvari, ki med seboj nimajo nikakršne povezave. Prvi so del nemirnega in krivičnega ter nasilnega obdobja človeške zgodovine, v kateri smo tudi mi, v kateri mora tudi slovenska manjšina v zamejstvu razvijati svoje pozitivne strani za napredek in prispevati k lepši mednarodni in medčloveški bodočnosti. Te naloge se morda bolj zavedamo mi, kakor pa pripadniki večinskega naroda. Vendar pa so tudi med nami nekateri, ki te vloge niso razumeli, sanjarijo o mesijanstvu in škodijo vsem: sebe označujejo za "napredne", druge označujejo za zaostale, konservativne in podobno. Seveda pa imamo mnogo hujše "prestopnike" med Italijani, ki z mentaliteto "reda" in "strahu" hočejo postaviti pravičnejšo družbo, potem ko so vsi njihovi tragični poskusi v dvajsetletnem obdobju v Italiji in v desetletnem obdobju v Nemčiji za časa Hitlerja propadli.

Kaj pa mi?

To vprašanje si vsak dan zastavljamo. Ga tudi vsak dan posebej rešujemo: s svojim delom, s svojim delovanjem, s svojimi organiziranimi in neorganiziranimi akcijami

Naše kulturne, gospodarske, socialne, športne, politične, verske in šolske organizacije dokazujejo, da hoče-

mo živeti pošteno, v miru s sosedi in med sabo, da imamo kot vsako bitje svoj prostor in svojo vlogo pod skupnim soncem. Nam je tuje nasilje, atentati, prevratništvo. Nam je tuja verska vojna za ali proti razporoki med referendumom. Nam je tuj fašizem in obsojamo dodeljevanje javnega denarja stranki, ki rovare proti narodu, ki želi tako mirno življenje.

To so resnice, to so značilnosti, ki bi jih morala manjšinska konferenca jasno dokazati vsem: domačim in tujim gostom.

Po manjšinski konferenci v Ohridu in v Trstu, se bomo slovenski izobraženci mirno sestali v Dragi pri Bazovici na študijskih dneh. To bo 7., 8. in 9. septembra. V miru in umaknjeni od kričečega sveta bomo razmišljali o poslanstvu svojega naroda, o vlogi, ki jo imamo kot slovenski izobraženci in razmišljali bomo o slovenski bodočnosti. Govorili bomo o tem, kaj naj nam mednarodno pravo priznava kot narodni manjšini in kar je prišlo do izraza v Ohridu in v Trstu, dotaknili se bomo naše slovenske eksistence, slovenske Cerkve v zdomstvu med našimi izseljenci, pogledali bomo v svet, kako se godi našim rojakom, kako živijo in zakaj se zanimajo in končno nam bo človek, ki je mnogo potoval po svetu, ki je mnogo doživel in marsikaj izkusil, povedal, kako se je srečaval s slovenstvom: ali ga je oviralo in mu bilo v nadlego pri javnem udeleževanju, pri napredku, pri karieri, ali mu je celo pomagalo do notranjega zadovoljstva in mu dajalo elan pri udeleževanju.

Tako upamo, da bomo posebej s študijskimi dnevi dobili jasno podobo o stanju, v katerem se nahajamo in da si bomo načrtali jasne smernice za bodočnost.

VLADIMIR KOS, Tokio

Zvezdica aprilskega večera

*Nekje na dnu razsežnosti srca
bi rad smehljal se z zvezdico večera,
čeprav še dan na Súmida umira,
hropeč od ostrih, jeklastih oblik.*

*Mar ni med nami Jezus brazgotin
v ubogi sobici z ubogo svilo,
s soparico, in s prahom streh v kadilo?
Prav isti Jezus cest in ribičev.*

*Na dnu srca, kjer ni za beg poti,
bi rad začel s krivuljami trpljenja
nasmešek, kakor mrak, ki v most se vzpenja,
da more priti zvezdica do nas.*

*Mar ni med nami Jezus večno živ?
Prav isti Jezus s črtami Marije,
in s svetih ran Mu luč ljubezni sije
na mrak. Najbližja daljna zvezdica.*

Dež se vrača

*Nekam z obupno svinčenim korakom
udarjajo škornji dežja na cement,
ko mora skoz mesto k oddaljeni reki.*

*Toda v začetku biló je drugače.
Smehljaje spod listov in z rožnatih ust
»o-káeri« čul je, »počivaj — si truden.«*

*Človek pri oknu v pozdrav je zamahnil.
Meglé so v križbočju čakále novic,
novic in kľepetov z morjá in celine.*

*Zdaj pa meglé so nejasno ozadje.
Nekje v aluminiju cvrejo nebo.
In dež, ki se vrača, razume le krokar.*

»o-káeri« ali pa »o-káeri násaj« je japonski pozdrav domačih, ko se kdo vrne domov, posebno ko naznani svoj povratek z lastnim »tadájma«, »o-káeri (nasáj« pomeni dobesedno »(kar) vstopi(te), prosim«, »tadájma« pa (halo!) pravkar (sem prispel)«.

Balada v zalivu

I.

*»Vem, da so črni oblaki najeli te,
veter,
da varno jih z barko popelješ
na igro v zaliv.
Veter, odlašaj!*

*Reci jim: vesla, vrvi in valovi se gibljejo
brez ravnotežja.
In jadrom je treba nov šiv.
Veter, odlašaj!*

*V oljčnem zalivu se češnja je tiho razcvela
in s soncem in s ptički in s travo morjá
govori,
vsem se smehljaje.*

*Kamni,
na pol potopljeni, na pol pozabljeni,
spet pletejo s praznikom v češnje nedolžnih očeh
ribičem sanje.«*

II.

*Iz srajce potegnil sem dolarje
stare valute.
»Sem pevec brezdomec —
ne morem ti pláčati več.
Veter, odlašaj!«*

III.

*Veter je sédel in pljunil in s prsti prešteval.
Potem se je vame ozrl
in vrnil denar:
»Škoda. Premalo.«*

*Jaz sem se, sidro na srcu skrivaje, priklonil.
In veter je stopil,
zibaje se stari mornar,
k luknjastim jadrom.
Zdaj je že peti večer, kar ga ni več nazaj.
In na češnjini roki se prstan blesti,
meščev dar.
S cveti na kamnih.*

BAJKA O LJUBEZNI

novela

TRETJA NAGRADA NA NATEČAJU »MLADIKE«

Na obali je bila noč. Mestece se je kopalo v poletnem razkošju, ulice so bile okrašene s prekrasnimi zvezdami, lepimi dekleti.

»In zakaj bi te zapustil?«, je izustil. »Zakaj bi te zapustil, saj si vse, kar imam, čeprav mi ne nudiš tistega, kar bi rad.«

»Objestnež!«

»Pretirano se vedeš, poznaš svet tako približno kot jaz, zdaj imaš lahko rekord v navdihu!«

Gledam ga in prosjačim, naj ne bo tako neusmiljen, toda avanturisti so vedno neusmiljeni, preračunljivi, življenje jih vedno razvaja, vedno najdejo koga, ki se vanje bedasto zatreska.

V polkrogu zdrzne v svojo oboževano pagodo, ker ima rad samo zemeljske stvari in ob njem se učim ceniti vse, kar je tozemskega. Sklanja se k meni, zašepeta nerazumljivo skrivnost in potem zdirja, podivjani konj, čez ovinke, strmim vanj, kot kardinal v nekem ital. komičnem filmu, trdo, koščeno, monumentalno. Podoben je kiharju, ki je raje kip razbil kakor da bi ga prodal pod ceno. Igralec je, a so ga, deloma kot mene razbijali po koščkih, ga omamljali in napak sestavljali, tako da ne vem, s kakšno besedo naj ga pobožam, ko ne morem verjeti, da sem edina stvar, ki jo je kdajkoli imel. Nevarna domišljija je v njem. Včasih jo izsanja in zjutraj pozabi vse.

Zvečer, ko greva na motno potovanje, kakor ga imenuje on, obkrožnico, kakor jo imenujem jaz, odkrivam drugačen svet, luči, barv, resničnost temnega zastora nad prekrasno Istro. Blišč sveta, ko si že okusil bedo, se ti zazdi pravljičen, svetlejši.

Podnevi je na obali vzdušje obredno, sonce, ogledovanje, brisanje, ležanje, dremuckanje.

Zemeljski občutki se razblinjajo v neznano, se zatemnijo, ostane vzhičenost neznanke vsebine, neizrekljiva, senčna, neopredeljiva. Tej lepoti ni verjeti. Preneznanška je. Imenujemo jo cirkus. Na osnovi hiperluksusov, ki se jim predajava, ne moremo zgraditi trdnega sveta čeprav vanj še vedno verujeva. Človek ne more živeti od gmote, ihtivosti, neučakanosti, popadljivosti.

Civilizacija trga na koščke najboljše ljudi. Dogovori postajajo hipoteze. Kaj je življenje, če čutiš, da je življenje pomota, iluzija, bestialna igra? Taka prihodnost se uničuje v sedanosti, ki je zunaj, izven naju, sama krutost. Totalna, monumentalna, bedasta in skrajno ironizirana krutost. Laže je prenašati lakoto.

Čustva smo se navadili analizirati, secirati, skrojiti, potunkati v navade, razkrajajo se sama ali pa se jim odpovedujemo. Vedno vemo, kako se jim odpovemo. Skrijemo jih vase, razstavimo v svoji notranjosti, se vdamo drugi omami, drugačnim dialogom, koristim, drugačnim dnevem, potem splashnejo, zasejejo se v veter, razblinijo v kristalnosti novih doživetij. Z njim ni tako. Zasedral se je ob meni, občutek imam, da imava skrite skupne impulze, blagodejne skupke otroških doživetij. On je jaz in jaz sem on. Seciram svojo duševnost, strašnejša so spoznanja. Nekaj se je v nas spopadlo, nas ožigosalo nešteto tokrat. Kljub temu sanje živijo dalje, življenje je steklo gladko in sladko.

Vprašam, kako je bilo na Bledu, kako je bilo v Rimu, kako je bilo v Parizu, kako je bilo v Neaplju. Vedno, vedno, je najlepše tu. In se spomniš, mu govorim, se spomniš, da bi se bila lahko srečala dva tisoč kilometrov od tod in bi ne mogla živeti skupaj in bi ne bila niti srečna. Slišiš, mu pravim, ne pozabi tega, ne pozabi tega, življenja nam je zagodlo mnogo, mnogo norosti, a sva vendarle tu, zdaj, čeprav ne bova za vedno, slutim, da ne bo mogoče, ne tebi ne meni, a zdaj sva, in še bova, reci, povej, kar imaš na duši, naredi, kar hočeš, kar želiš, tu je najina pomlad, najino poletje, najina jesen, najino leto, zdaj sva eno, jaz sem ti in ti si jaz, vedno, vse življenje bova o tem sanjala, morda sva sanjala, ko so stene prepleskali daleč tam v tistem večnem mestu, odkoder si odšel in praviš, da se ne vrneš več. Bila je past zame, zate, tako zares bi ne mogla živeti na tistih velikih ulicah, vsak bi imel svoje spremstvo, svoje zaščitno spremstvo, bila bi prijatelj in jaz ne bi znala pasti v tvoje roke in ti ne bi položil žalosten in utrujen nežno svoje glave v moje naročje, nikoli bi ti ne znala pripraviti zatrka, te zbuditi, bdeti ob tvojih nogah, prihajati in od-

hajati skozi zeleni vrt pod balkonom in sanjati in lagati in govoriti utopije in morje resnic, zdaj pa smem, samo zdaj smem.

Zdaj beživa skupaj, govoriva na štiri oči, smejeva se v en smeh, mesec potuje mimo velikega voza, ovinki so sekundni, pravljičice so resnica, resnica je pravljična.

Se spomniš plesa pod mlajem, saharški pesek je deževal na žamet in volno. Edinstven vrtnec. Po vaseh so bili slavoloki iz borovcev in jelševja. In jaz, ki sem naslednjo nedeljo kuhala sirk. Naslednjega dne smo zbežali v deviške gozdove, v čistost pokrajine. Lokvanjsko jezero. Pritlične domačije. Pokrajina iz biblije. Klorofil. Bistvo neke barve. Elegance premočrtne težnosti k nebu. Gotske sulice so naperjene v oblake. Oblaki beže. Nočna nevihta, gozd se prebudi in razpne v neko danost. Tu sem dobrodušno vdana v nemogočo življenjsko usodo. Bojim se korenin, ki so uokvirjene. In ob jezeru so požagana drevesa, koreninam spodjeda zemljo prod.

Čemu nisi znal razjasniti resnice, ki je vsem bila očita. Trpke lovke razočaranj prodirajo skozi neslišne lovke razočaranj. Zadiše rože in odlagava maske, drugo za drugo, vsaki napoveva drugačno mentaliteto. Vsaka maska je dozorel kip, za vsako masko veva, kakšno vlogo sva si izbrala. V raju so maske nemogoče.

Zato jih snemi, mu pravim. In ti snemi svoje, mi pravi. Potem bomo popolnoma negotova, sramežljiva, smešna. Bojim se, da utonem v morju splošenost. Ne maram razumeti potaplajoče se ladje. Ko si na tem, da izdihneš, razumeš smisel dihanja, polzenje časa v prostor, ki ga zasedaš, začeniš ceniti čustva, ki ti pripadajo. Vzljubiš prostost svojih dejanj. Stopnjevanje medsebojnih človekovih afinitet ali odmikov je konstantna alternativa katerekoli družbe. Kot osebkni lahko živimo na več področjih, kot ljudje moderne dobe imamo lahko najrazličnejše poglede na svet. Čustvene zveze se pojavljajo kot najidealnejša konstanta vsake družbe. Čiste, odrešujoče, zanimive, so snov vsemogočih literarnih tokov. Ostajajo brez pravil, so zasnovane v nedoločnem prostoru, vznemirljive kot kaotični splet neznanih vesolij. Ne moreš doznati njihovih primarnih skrivnosti.

Pravi, da ne živimo še v 21. stoletju, ko bo vsakdo izmed nas imel oklep s številko na prsih in nas bo vsakdo lahko registriral, kjerkoli bomo in kamorkoli bomo namenjeni.

Morje je zeleno. Postaja sivo. Sprehodiva se ob njem. Plime so in oseke. Smehlja se. Kmalu bo čas, ko se bo na obzorju približala ladja, zatrobila bo, zapiskala, plastično bo zadonelo nakrog, galebi se bodo ustrašili in odpluli v nebo, a midva bova skušala ostati tu, ob obali, nosila jo bova v srcih, v spominu.

SAŠA MARTELANC

NAROD MED SVOBODO IN PRISILO

Svoboda je to, da lahko vsakdo dela, kar hoče, da pa pri tem ne sme ovirati in ograjati sočloveka. Ta preprosta resnica velja tudi za skupnosti, imenovane narodi.

Kdaj je neki narod zares svoboden? Kadar kot organizirana skupnost popolnoma suvereno razpolaga sam s seboj. To pomeni po eni strani, da nima noben drug narod oblasti nad njim, po drugi pa še, da je njegovo domače življenje odraz resnične volje skupnosti. Narod s tako dvojno svobodo lahko najbolje razvije svoje ustvarjalne sile, ki jih je vanj položila narava že s tem, da ga je izoblikovala v narodnostno enoto. Upamo si trditi, da je s tem povedano vse bistveno o temi »narod in svoboda«.

Mnogo obširnejše pa je poglavje o prisili, to je o vseh oblikah nesvobode, s katerimi se srečujejo narodi na svoji življenjski poti. Prisila se na blagem koncu prične tam, kjer neha popolna svoboda, svoj višek pa ima v uničenju nekega naroda s strani drugega. Vmes so številne nianse, ki v praksi odražajo razne stopnje prisile in s tem razne stopnje znosnosti ali neznosnosti za življenje in obstoj nekega naroda. V praksi so te razlike seveda zelo važne, načelno pa imajo skupni imenovalec v ugotovitvi, da pomenijo odsotnost svobode v njenem nedeljivem pomenu.

Kot smo že rekli, lahko prihaja prisila od zunaj ali od znotraj — v najslabšem primeru celo z obeh strani. Po številnih učinkih se tuja in domača prisila v bistvu ne razlikujeta. Če naj poiščemo vsoto teh učinkov, lahko rečemo, da je v obeh primerih v nevarnosti narodov značaj, narodova psiha. Že samo dejstvo, da narod ni gospodar lastne usode, je kot megla, ki leže na duše. Tudi če prisila objektivno ni neznosna, imamo v vsakem primeru opraviti s silo, ki deluje proti naravi. Ta sila uničujoče vpliva na kolektivno počutje, zanos, veselje, ustvarjalni zagon osebnost naroda. Veliko energij, ki jih je narava določila za kreativnost, se iztroši v najrazličnejših oblikah samoobrambe, pa tudi v malodušju, zagrenjenosti, obupu neke skupnosti in njenih posameznikov. Čimbolj rafiniran ali okruten je nasilnik, tem akutnejše postajajo napetosti v narodovi duševnosti, tem večja je stiska in tem večje je nasilje nad naravo.

To so splošne ugotovitve za posledice obeh prisil, tujčeve in domače diktatorske. Vsaka posebej pa ima vendarle še svojejske aspekte.

Prisila s strani tujega naroda lahko v posebno hudih oblikah predstavlja nevarnost za etnični in celo biološki obstoj neke narodne skupnosti. Pojav grobega ali prefinjenega potujčevanja je pač mogoč le pod tujo oblastjo. Tudi genocid je običajno domena tujega nasilnika, dasiravno poznamo tudi primere rodomora v lastnem narodu, le da povod seveda ne izhaja iz nacionalističnega uničevalnega gona. Prisila tujega naroda se vsekakor kaže najpogosteje v poskusih asimilacije, ki povzročajo kvantitativno redčenje neke narodne celote — in naraščanje števila nasprotnikov; saj so asimiliranci znanstveno dokazani duševni izrojenci, ki postanejo velikokrat patološko maščevalno razpoloženi do lastnega rodu. Tujčeva prisila ima pa tudi pozitivne posledice v reakcijah zatiranega naroda. Marsikateri narod se je — mimo odpadnikov — ne le ohranil, marveč kvalitetno celo okreпил prav v obdobjih pritiska nad seboj.

Prisila s strani pripadnikov lastnega naroda — domača diktatura — pa ima tudi nekatere čisto specifične podobe. Najhujša posledica domačega nasilja je na vsak način razdor v narodni skupnosti. Vladajoča manjšina vzbuja v obvladani večini stotere oblike upiranja in nasprotovanja, ki se začasno lahko spremenijo v apatijo, neredko pa dovedejo tudi do tragičnih obračunavanj z viškom v državljanski vojni. Narod, ki ima takšno ali drugačno bojno črto razpotegnjeno preko lastnega telesa, pa je lahko še dolgo bolan tudi po zlomu diktature. Tudi za narode velja pravilo, ki ga poznamo pri posa-

meznikih: konflikt v družini zapušča globlje rane kot spopad med sosedi. O tem, če je domača prisila hujša od tuje ali obratno, nima smisla razpravljati; v obeh primerih gre za popolnoma negativno in težkih posledic polno siluacijo, v kateri ima narod vso moralno pravico, da se brani in rešuje, kakor ve in zna. Pač pa je domača prisila bolj nemoralna od tuje, ker je njen izvor vedno zavraten in izdajalski.

Če se zdaj vrnemo k splošnim posledicam katerekoli prisile, lahko rečemo, da veljajo ne le za narod kot celoto, marveč seveda tudi za njegove dele, to je manjšine.

Življenje manjšine je odvisno od dveh dejavnikov: prvič, kako ravna z njo država, v katero je vključena, in drugič, kakšen odnos ima do nje matični narod oziroma matična država. O prvem problemu bomo čisto kratki. Zares pravična in modra država bo dala manjšini vse pravice, ki jih ta zahteva, prav do točke, od koder dalje bi se že začelo ogražanje pravic večinskega naroda. Po tem, koliko se večinski narod približa temu idealu, je moč soditi stopnjo njegove demokratičnosti. Demokratičnosti tudi v njegovi interni strukturi: praksa namreč kaže, da v državi, kjer je manjšina brezpravna, tudi večinski narod navadno ni svoboden.

Tudi v odnosu matičnega naroda do svoje manjšine ni treba dolgo razpravljati. Čim bolj se domovina zanima za svojo manjšino, tem večje perspektive ima ta za svoj obstoj in razvoj. Če pa matični narod svojo manjšino zanemarija, je to dokaz, da z njim nekaj ni v redu.

FRANC MLJAČ

DENAR IN JAVNO ŽIVLJENJE NAŠE MANJŠINE

Vsak posameznik mora delati, da se preživlja. V največji meri odloča o zasluženem denarju sam, kam ga bo namenil in za kaj porabil.

Organizirana družba pa svoje delo uravnava, podpira, krepi ali odstranjuje z denarjem, ki ga pobira med prebivalstvom. Pustimo ob strani razmišljanja o pridobitniških družbah, ki iz svojih ekonomskih uspehov črpajo denar tudi za negospodarske dejavnosti. Ostanimo le ob naši bridki izkušnji.

Iz javnih sredstev, ki jih ne upravljajo, ali vsaj ne v dovoljšnji meri, pripadniki slovenske narodne skupnosti, priteka za specifične slovenske potrebe izredno malo (in še to razdrobljeno) sredstev, ki so potrebna za vsakršno našo organizirano dejavnost: za kulturo, šport, razvedrilo, za planinsko društvo, za izdajateljsko dejavnost, za gledališče, za amaterske odre, za

petje, za glasbo, za verske krožke, za skavte, za časopisje, za informacije, za središča študijskih problemov, za srečanja...

Za vse to nimamo denarja. Nekaj nam ga da dežela, nekaj država, nekaj ga prihranimo in pa primiloščimo sami. A je premalo za popolno razvijanje in napredovanje slovenske manjšine. Treba bo pokazati s prstom na krivico, ki nam jo delajo, ko ne puščajo, da bi sami namenili tisti del denarja, ki naj gre za skupne, vsedružbene potrebe in namene, ter tisti del denarja, ki je potreben nam, da lahko nemoteno živimo kot skupnost, kot subjekt naravnega in mednarodnega prava. Tu hočemo, da zbrani gostje na manjšinski konferenci izrečejo svoje mnenje. Vse ostalo bodo le prazne fraze, če ne bo rešen problem eksistence in razvoja naše slovenske narodne skupnosti.

ŠKOF ZA PRAVICE BASKOV

ANTONIO ANOVEROS

Objavljamo prevod znamenite pridige, ki jo je škof Antonio Anoveros iz Bilbaa dal prebrati 24. februarja letos v vseh cerkvah svoje škofije. Kot je znano, je pridiga povzročila veliko zanimanja in ostro reakcijo španskih oblasti, ki pričajo o njeni aktualnosti (ne samo za Baske) in o možnosti drugačnega pristopa Cerkve k reševanju verskih in družbeno-političnih težav zatiranih narodnih manjšin.

RESNO PASTORALNO VPRAŠANJE

Ena izmed težav, ki najbolj škoduje sožitju prebivalcev v deželi Baskov in ki prizadeva tudi dobro delovanje Cerkve v naši škofiji, je tako zvano »baskovsko vprašanje«. V čem je to vprašanje?

Če se omejimo na bistveno, ga lahko tako opišemo: medtem ko nekatere skupine ljudi, čeprav se ne strinjajo v vsem, priznavajo, da v baskovski deželi obstaja zatiranje, in zahtevajo praktično priznanje vseh pravic, druge skupine ljudi odklanjajo to obtožbo in izjavljajo, da bi katerikoli predlog, ki bi spremenil obstoječi red, predstavljal resen napad proti družbenemu redu.

Ta problem pa v določenih mejah zadeva že apostolat škofije. Tako se ga je spomnil pred kratkim papež: »Katoliška Cerkev jemlje zelo resno pravice oseb in narodov in prav tako svobodo, dostojanstvo, narodnostno enakopravnost, pravice, odgovornosti, ki so potrebne za njihov popolni razvoj« (»Ecclesia«, 22.7.1972, str. 15).

Zaradi tega želimo danes nuditi vsem državljanom posebno pa vernim, ki resnično želijo živeti po naukih evangelija, nekaj krščanskih načel in to iz dveh namenov:

— *da bi dosegli v deželi Baskov večjo zvestobo božjega ljudstva za Kristusov odrešilni načrt v naši družbi,*

— *da bi prispevali k ustvarjanju sožitja med državljani, ki bi temeljilo na pravici, ljubezni in svobodi.*

KRŠČANSTVO KOT ODREŠITVENI PREDLOG ZA NARODE

Kristusova Cerkev je vidno in učinkovito znamenje odrešenja za vse ljudi. Toda človeška oseba se rodi v narodu, od katerega dobi jezik, kulturo, tradicije, z eno besedo duhovno podlago. O-

sebe tvorijo narode, toda istočasno narodi v veliki meri oblikujejo osebe. Vsak narod je dokaz neizčrpne moči človeškega duha.

Zaradi tega je odrešenje, ker predstavlja popolno osvoboditev človeške osebe, neločljivo od osvoboditve naroda, kateremu oseba pripada. Narodi so namreč sestavni del oseb, ki jih tvorijo. Človek, ločen od svojega naroda, je kot drevo, kateremu so odrezali korenine.

Socialni in politični obseg krščanskega odrešenja ne zadeva samo osebe, temveč tudi etnične skupine in narode, ker v njih vidimo skupni odraz človeških skupnosti.

Tako si razlagamo, da Kristusova Cerkev, ki je poklicana, da stalno proglašča odrešenje v svetu, oznani in zahteva osvoboditev zatiranih narodov. »Ponovno poudarjamo — pravijo škofje na sinodi l. 1971 — pravico narodov, da ohranijo lastno identiteto.«

Papež Janez XXIII. je tako izrazil vsebino te pravice v encikliki »Pacem in terris«: »V tej zadevi je treba odkrito priznati, da hudo nasprotuje dolžnostim pravičnosti, karkoli kdo stori zoper te manjšine, da bi omejeval njihovo moč in rast, še toliko bolj pa, kadar taki zgrešeni ukrepi merijo na zatiranje manjšine. ... Nasprotno pa izrazito ustreza zahtevam pravičnosti, če se oblastniki političnih skupnosti trudijo za izboljšanje življenjskih razmer narodnih manjšin, posebej njihovega jezika, kulture, navad, gospodarskih del in podjetij« (št. 94-95).

Včasih narodi, ali bolje, vodilni razredi narodov, ki odločajo o svoji usodi, lahko podležejo skušnjavi in žrtvujejo značilnosti in posebne vrednote svoje dežele koristim, ki jih prinaša gospodarski razvoj.

Tak sklep, ki ga navdihujeta računarstvo in dobičkaželjnost vodilnih razredov, zasluži jasno grajo.

»Vsaka dežela, bodi bogata ali siromašna, ima svojo omiko, ki jo je prejela od prednikov: ustanove za gmočno življenje, dela duhovnega življenja, umetniškega, miselnega in verskega značaja. Kadar ta dela pomenijo resnične človeške vrednote, bi pomenilo hudo zmoto, če bi jih žrtvovali gmočnim vrednotam. Narod, ki bi kaj takega dopustil, bi se oškodoval za boljši del samega sebe; zato da živi, bi zavrgel razlog za življenje. Tudi za narode velja Kristusov nauk: »Kaj

človeku pomaga, če ves svet pridobi, svojo dušo pa pogubi?» (Mt 16, 26; »Populorum progressio«, 40).

Pravice narodov, da ohranijo svojo identiteto, predpostavljajo pravico do družbeno-političnih organizacij, ki branijo in delajo za pravično svobodo in njihovo osebnost.

ENOTNOST NI ENOLIČNOST

Država mora biti v službi oseb in narodov in mora odkrito spoštovati socialni in kulturni pluralizem v državi.

Ne Cerkev, temveč državljani morajo dobiti tako tehnično rešitev, ki bo omogočala usklajevanje pravic in dolžnosti različnih narodov v notranjosti države in v meddržavnih političnih zvezah. Z moralnega vidika Cerkev proglašča načelo, da mora biti tista rešitev, ki naj bo pravična in ki naj omogoča mirno sožitje, sad poštenega in iskrenega dialoga, ne pa prisila močnejših skupin nad manjšimi.

Osvoboditev narodov in vzajemen razvoj človeške družine je zahteva krščanske univerzalnosti ali katolištva. Krščanstvo se ne istoveti z eno kulturo ali z eno konkretno civilizacijo, temveč se mora zakoreniniti v vseh, tako da lahko pokaže zadnji smisel katerekoli resnične človeške vrednote.

»Da lahko nudi vsem skrivnosti odrešenja in življenja, ki jih je Bog prinesel človeku, se mora Cerkev truditi, da se uvrsti v vse te skupnosti na isti način, s katerim se je Kristus po učlovečenju povezal s tistim družbeno-kulturnim ambientsom ljudi, med katerimi je živel.« (AG št. 10/1110).

Zaradi tega bi Cerkev teptala dostojanstvo naroda in bi se izneverila svojemu poslanstvu, če bi mislila, da lahko oznanja evangelij poslušajoč se kulturnih izrazov, ki so tuji narodu samemu.

Nasprotno, »da verniki lahko pokažejo koristno pričevanje Kristusa, ... se morajo čutiti živi udje človeške skupnosti, s katero prebivajo, in se udeleževati njenega kulturnega in socialnega življenja, ... morajo poznati njihove narodne in verske tradicije, veseli, ko odkrijejo klice besed, ki jih te vsebujejo« (AG št. 11/1112).

PRIJATELJSTVO IN SODELOVANJE MED NARODI

Končno krščansko odrešenje, v kolikor je sprava in zgradba, čeprav nepopolna, božje družine na zemlji, zahteva prijateljstvo in sodelovanje med narodi v medsebojnem spoštovanju.

Narod, ki bi se zaprl sam vase in ne bi hotel izmenjati izkušenj s kulturami in tradicijami, različnimi od svojih, bi povzročil duhovno obubožanje svojih udov. Obstaja pa instinktivni pridržek

v majhnih narodih ob trditvah univerzalnosti, samih na sebi pravičnih, ki jih sili, da branijo svojo osebnost.

»Cerkev — je rekel Pavel VI. potomcem starodavnih ljudstev Oceanije — izjavlja, da vi kot druge etnične manjšine imate enake človečanske pravice kot večina; prav tako pa imate določene dolžnosti in obveznosti.

Za skupno blaginjo je potrebno, da vaše delo spravite v sklad z družbo, kateri pripadate, v duhu bratstva in sodelovanja. Glede tega pa mora biti zelo jasno — in mi želimo to poudariti —, da skupni blagor ne sme nikoli služiti got zakonita pretveza v škodo pozitivnim vrednotam vašega svojskega načina življenja. Družba se obogati zaradi prisotnosti različnih kulturnih in etničnih sestavin.« (»Ecclesia«, 12. dec. 1970)

NAČELA IN NAŠA STVARNOST

Baskovski narod ima lastne duhovne in kulturne značilnosti, med katerimi izstopa tisočletni jezik. Ti posebni aspekti dajejo baskovskemu narodu svojevrstno osebnost v sklopu narodov, ki tvorijo špansko državo.

Baskovski narod, kot drugi narodi španske države, ima vso pravico, da ohrani svojo identiteto, s tem da goji in krepi svojo duhovno dedščino brez škode pri pločni izmenjavi s svojimi sosedi znotraj družbeno-politične organizacije, ki naj prizna njegovo upravičeno svobodo. V današnjih okoliščinah pa ima baskovski narod resne ovire, da bi lahko užival to pravico.

Raba baskovskega jezika bodisi v šoli raznih stopenj bodisi pri družbenih obcih (tisk, radio, televizija) je podvržena dobro znanim omejitvam. Tudi razne kulturne prireditve so počvržene diskriminatorski kontroli. Da lahko Cerkev oznanja Kristusovo odrešenje v tej konkretni situaciji v škofiji, mora opominjati in spodbujati, da se stanje našega naroda primerno spremeni v skladu z načeli papeških in koncilskih dokumentov. Zato pa mora najprej začeti delati v svojem lastnem krogu, to kar svetuje vzpostaviti v javnem življenju. To pa predpostavlja, da mora prilagoditi svoje pastoralno in vzgojno delo značilnostim, ki so lastne ljudem, katerim mora oznanjati blagovest in jih vzgajati v veri.

Zaključimo z besedami zadnje škofovske sinode:

»Poslanstvo oznanjevanja evangelija v današnjem času zahteva od nas vnemo za popolno osvoboditev človeka že v tem trenutku njegovega zemeljskega bivanja... Vemo pa, da bodo naša svarila toliko deležna odobravanju, kolikor bodo v skladu z našim življenjem in kolikor se bodo kazala v stanovitnem delovanju.« (Sinoda 1971, Pravica na svetu)

Prevedel EDI ČERMELJ

DEMOKRATIČNA REVOLUCIJA ŠOLE

Lani, 30. julija, je izšel zakon števil. 477 o pravnem položaju šolskega osebja. Ta zakon obvezuje vlado, da v devetih mesecih od izida tega zakona izda enega ali več delegiranih dekretov, ki bodo imeli zakonsko moč. Novi zakon zajema vsa šolska področja od vrtcev do višjih srednjih šol vseh vrst, razen univerz. Zakon bo prinesel v šolsko življenje veliko novosti. Vse šolstvo brez univerz zajema v Italiji skoraj 14 milijonov ljudi — učencev in osebja, ki je zaposleno v šoli, to pomeni kar ena četrtina vsega prebivalstva. Dosedanje mišljenje o šoli bi lahko označili takole: starši pošljejo otroka v šolo in šola ga naj izšola in izobrazí, oni sami pa imajo tako dovolj drugih skrbi.

Novi zakon pa zahteva večjo soudeležbo, večje sodelovanje, družbeno upravljanje šole. V to sodelovanje že nekaj let silijo dijaki sami, prav tako nekateri starši, politične in sindikalne organizacije, ki so vedno podpirale oporečništvo in zasedbo šol.

Zakonodajalec pa v novi upravi predvideva trikot: učno osebje, starši in učenci. Ti trije elementi naj tvorijo šolsko družbo. Vključitev v šolo, v kateri bodo soodločali starši in dijaki, bo šolo tudi spremenila. Novi zakonski ukrepi bodo prinesli v šolsko življenje pravo demokratično revolucijo. Vodstvo šol ne bo več prepuščeno, kot je bilo doslej, samo odločitvam ravnateljev, učiteljev in profesorjev. V vodstvo šol bodo pritegnjeni tudi predstavniki neučnega osebja, starši in na višjih srednjih šolah tudi učenci. Predstavniki izvenšolskih družbenih sil, politiki, zastopniki krajevnih ustanov, sindikatov in strokovnjaki bodo vključeni v šolske svete, na pokrajinski in vsedržavni ravni.

Vlada ima mandat, da izda delegirane zakone. O njih se mora izreči posebna 36-članska komisija (10 senatorjev, 10 poslancev, 12 sindikalnih zastopnikov in 4 strokovnjaki, ki jih imenuje vlada), ki je začela z delom 1. februarja letos. Prvi dekret zadeva ustanovitev petih organov, ki bodo delovali na vsaki srednji šoli in na vsakem didaktičnem ravnateljstvu, to so: šolski svet, izvršni svet, učiteljski zbor, medrazredni svet, di-

sciplinski svet za učence, in odbor za službeno vrednotenje. Na pokrajinski ravni bosta delovala okrožni in pokrajinski šolski svet, na vsedržavni ravni pa vsedržavni šolski svet, ki bo zamenjal dosedanji II. in III. oddelek višjega sveta. Zadnji del dekreta ureja delovanje dijaških skupščin (predvidene le za dijake višjih srednjih šol), skupščin staršev, ki so predvidene za vsako šolo od vrtcev do višjih srednjih šol.

Vse to je velika novost. Z novim dekretom bodo v Italiji prvič poklicani k vodstvu šol tudi starši in v višjih srednjih šolah dijaki, ki so že dovršili 16 let. V odborih pa ne bodo zastopani le formalno, kot opazovalci, temveč s polno pravico soodločanja. Pa to še ni vse: predsednik šolskega sveta v srednjih šolah (ali sveta didaktičnega okrožja) ne bo ravnatelj, temveč eden izmed staršev, izvoljen od vseh članov sveta. To je novost, ki pomeni demokratično revolucijo, katere se vsi niti ne zavedajo. Če bodo to novost vsi pravilno pojmovali, sprejeli in izvajali, bo šola deležna velikih pridobitev, ne bo več torišče nemirov in oporečništva. Ali pa bodo vsi sprejeli to demokratično novost in priložnost? Vsa ugibanja so še prezgodnja. Vemo, da je to ogromen stroj. Ko se bo ta stroj zganil, bo dejansko pravi perpetuum mobile — stalno v pogonu. Volitve v posamezne odbore bodo letne in triletne, samo vsedržavni svet za javno vzgojo bo petleten. Treba bo voliti: za vsako didaktično okrožje, za vsako šolo, za vsako pokrajino in za vsedržavni svet, v katerem je predvideno tudi zastopstvo šol, katerih učni jezik je različen od italijanskega.

Kako se bodo te komponente znašle pri upravljanju šol? Tu nastajajo vprašanja in dvomi. Ravnatelj, učitelj in profesorji se bodo morali odpovedati zastarelemu pojmovanju, da imajo samo oni monopol nad šolo. In družine? Te pa bo treba z javnimi občili in razgovori prepričati, da bodo sprejele žrtev, da zgube kako uro časa, da bodo šli na volišče, da bodo sprejeli izvolitev, če bodo izvoljeni, in da bodo aktivno sodelovali v izvoljenih odborih. To bo seveda prineslo marsikako uro novih obveznosti. Mnoge seje bodo morale biti popoldne, zvečer in se bodo zavle-

kle tudi pozno v noč. Tu pa nastopa dvoje nevarnosti: velika odsotnost ali nezanimanje in pa politična instrumentalizacija.

Odsotnost bo zaradi nezanimanja in udobnosti. Ljudje namreč neradi sprejemajo nove obveznosti. Politično instrumentalizacijo pa je bilo mogoče že opaziti na nekaterih šolah, kjer so taki družbeni organi že v preizkušnji. Nevarnost obstaja tudi v tem, da se bodo volitev v šolske organe udeležili le spolitizirani starši, kar lahko odpre pot k ustvaritvi pravih šolskih »sovjetov«, ki ne bodo imeli ničesar skupnega z resničnimi, pravimi in demokratičnimi družbeno vodenimi organi.

Dekreti še niso dokončno izdelani in bodo še v marsičem popravljeni in podrobneje razloženi.

NOVI ŠOLSKI ORGANI, KI SO NA VIDIKU OD 1. OKTOBRA 1974:

1. *Medrazredni svet* (na osnovnih šolah), in *razredni svet* (na srednjih šolah), ki ga bodo sestavljali vsi razredni učitelji, predstavniki staršev in učenci (samo na višjih srednjih šolah): ta svet bo moral omogočiti in razširiti odnose med starši, učenci in učitelji za izvajanje načrtov, za učni uspeh in vseh drugih pobud vzgojnega in didaktičnega značaja.
2. *Svet didaktičnega ravnateljstva* (za osnovne šole) in *šolski svet* (za srednje šole); ta svet bodo sestavljali zastopniki učnega osebja, staršev in učencev (na srednjih šolah 2. stopnje): odločal bo o uporabi finančnih sredstev za delovanje šole in se posvetoval o splošnem didaktičnem in upravnem življenju šole.
3. *Disciplinski svet* bodo sestavljali predstavniki učnega osebja, staršev in dijakov: odločal bo o vseh disciplinskih ukrepih, ki so bili doslej pridržani profesorskim zborom ali pa didaktičnim ravnateljem (za osnovne šole).
4. *Okrožni svet* (obsega področje dela pokrajine in je v njem zagotovljeno zastopstvo šol vseh vrst) sestavljajo predstavniki ravnateljev, učnega osebja (tudi javno priznanih šol) staršev, učencev in raznih krajevnih ustanov. Ta svet bo obravnaval vsa vprašanja, ki zadevajo šolsko življenje na določenem teritorialnem področju.
5. *Pokrajinski šolski svet* sestavljajo zastopniki šolskih nadzornikov, ravnateljev, učnega osebja, staršev, učencev in krajevnih ustanov. Razpravljal pa bo ta svet o šolskih vprašanjih, ki zadevajo vso pokrajino.

pesmi

MILENA MERLAK, Dunaj

NA KRIŽPOTJU

*Razpelo, velik lesen križ, stoji na razpotju,
križpotje te vodi na štiri strani sveta.
šopek rdečega vresja leži pod križem,
na katerem visi Križani trpeč in ponižan.*

*Pri njem nisi sam, a sam se moraš odločiti,
kje boš šel, po kateri poti hočeš hoditi
Smreke so skrivnostne, pot pelje skozi mrak,
a na prostrano polje onkraj gozda upaš kakor vsak.*

*Kjerkoli boš hodil, kamorkoli boš prišel,
svojemu Velikemu petku, samoti in smrti ne boš ušel.
Takrat se spomni, zakaj Križani na razpotju visi,
za:aj je vresje rdeče kot drobne kaplje krvi.*

VELIKI PETEK LJUBEZNI

*Za večstoletnim obzidjem vaška cerkvena stoji,
sredi pokopališča z negovanimi grobovi in potmi.
Skozi težka, hrastova vrata vstopiš, se pokropiš,
veliki petek je in na steni visi velikanski križ.*

*Pred Križanim se ustavim in gledam vanj molče,
prebodene so njegove roke, noge in tudi srce,
sam je, neznansko sam in v temni cerkvi zapuščen.
Veliko sem ljubila, a kot On, ni ljubil človek noben.*

*Kljub temu umira sam kot žrtev človeških krvnikov,
osramočen sramotiteljem odpušča nečloveške zmote,
k vsem, ki trpijo iz ljubezni, prihaja na dan smrtne samote,
ker veliki petek je praznik trpljenja, ljubezni mučenikov.*

GESTAPOVCI V MARIBORU

OB 30 LETNICI

Dr. Kolednik je bil na Cvetno nedeljo v Mariboru, ko so Nemci varli v Jugoslavijo. Čeprav so tudi njega gestapovci iskali, se je znal vselej spretno izmuzniti, ker je vsako noč preživel v kaki družini, odkoder so že odpeljali kakega duhovnika ali profesorja ali kogarkoli. V torek 22. aprila 1941 zvečer je prišel na obisk v Maribor prior trapistov iz Rajhenburka, p. Alojzij Kolednik, brat dr. Ferdinanda in je pregovarjal svojega brata, naj gresta domov k materi v Belje prenočvat, a ta na noben način ni hotel. Vsekakor je dr. Kolednik ostal v Sloveniji do konca maja in pomagal žalostnim in obupanim ljudem, kjer je mogel.

Ker je dr. Kolednik duhovnik šibeniške škofije, mu je škof Tomažič nasvetoval, da se izogne težavam v Mariboru in naj se vrne v Dalmacijo, kamor je prve dni junija odpotoval.

Po dveh letih in pol so dr. Kolednika (ki je preživel italijansko zasedbo na otoku Žirje pri Šibeniku, kjer je bil župnik, Nemci odpeljali v vojaškem vlaku iz Zagreba nekam v Nemčijo. Ta vlak je odpeljal ob 10. zvečer iz Zagreba in se je ustavil šele v Mariboru ob 2. zjutraj v soboto 20. novembra 1943. Niti na tedanji meji med NDH in »Nemčijo« v Dobovi ni ustavil, kjer bi gestapovci gotovo posegli vmes...

Dr. Kolednik je skrivaj zapustil vlak ob 2. zjutraj in je po skrivnih poteh med tračnicami izginil in se napotil do frančiškanske cerkve.

P. Emerik je tedaj žalostno tožil, da ljudje nič kaj radi ne prihajajo k maši v Marijino baziliko. Dr. Kolednik je po nekaj dneh opazil pravi vzrok: dobri p. Emerik je včasih maševal ob pol šestih namesto ob 5. ali pa šele ob pol sedmih in še pozneje namesto ob šestih; nobenega reda ni poznal, sedel je v spovednici in ni nikdar gledal na uro — ljudje so se pa zelo pritoževali, ker v tistih časih pod nemško zasedbo ni bilo mogoče sedeti kaj dolgo v cerkvi; vsak je moral hiteti za svojim delom in točnosti se je bilo treba na vsak način strogo držati.

Ministrantov tudi ni bilo mnogo, cerkovnika pa sploh ne.

16.V.1943 je umrl dolgoletni župnik p. Valerijan, brat p. Emerika. Po njegovi smrti je prevzel župnijo p. Emerik, po značaju bolj mevžaste sorte mož, pa silno dober človek. Kadar slučajno Albin T., ki je kot 14-letni ministrant vodil vse kot pravi mežnar, delo v zakristiji, mu je bil v veliko pomoč Bogdan Štibernc, danes župnik menda v Svetinjah, in Slavko P., ki je prihajal iz Gradca, kjer je bil v

šoli. Ta je bil odličen električar in je znal v baziliki veliko pomagati.

Tako je teklo življenje tiste zadnje čni leta 1943, ko je prišel za nekaj dni na obisk dr. Ferdinand Kolednik. Domačin je bil, in rad je imel vse frančiškane, zato je hotel biti v pomoč vsaj kolikor si je upal. Najprej je naredil malo reda glede maš: kar po domače je poklical enega ali drugega od nas otročajev-ministrantov, in šel z njim iz zakristije do spovednice, kjer je sedel p. Emerik. Pet minut pred šesto uro mora biti duhovnik v zakristiji, da se napravi za mašo. Ker je bila vrsta na p. Emeriku, da začne ob šestih, in se iz spovednice ni umaknil, je dr. Kolednik enostavno odprl vratca in na glas kar po slovensko rekel: »P. Emerik, takoj v zakristijo, da točno ob šestih pristopite k oltarju«. Čudno je gledal p. Emerik, a dr. Kolednik se ni obotavljal, in hitro še dodal: »Kar takoj, p. Emerik, se bom jaz zdaj tu vsedel.«

Hitro se je razneslo med ljudi, da bo odslej spet redno maša ob petih in šestih in sedmih, ker je prišel mlad gospod, ki zahteva red. Zato pa se je tudi cerkev vsak dan bolj polnila in p. Emerik je bil zelo vesel.

Zanimivo je tudi to: po smrti p. Valerijana, ki je bil obenem župnik in organist, ni bilo več orgljanja pri maši. P. Emerik enostavno nikogar ni hotel namestiti, le včasih so prišli pevci iz stolnice; ponavljal je tudi naj orgle zdaj po smrti p. Valerijana molče... Tudi ko je dr. Kolednik svetoval, kako naj p. Emerik uredi, da bo vsaj ob nedeljah kaj lepega petja in orgljanja, se p. Emerik ni dal motiti, kar ponavljal je: »Orgle naj se ne oglasijo več Žalujejo za p. Valerijanom.«

Zvečer po šestih so bile vedno nemške Marijine litanije. Že takoj po prvi svetovni vojni je p. Valerijan vztrajal na tem, da tista večerna pobožnost ostane vedno nemška. Čeprav se je vedno reklo, da je frančiškanska cerkev »slovenska« za razliko od stolnice, ki so jo ljudje klicali »nemška cerkev«, je p. Valerijan hotel, da ostanejo molitve in petje nemško. Jasno, da je tudi p. Emerik to nadaljeval v vojnem času. Pa so ljudje kljubovali: zvečer je prihajalo le še nekaj starih žensk. Spet ni vedel p. Emerik, kako naj naredi, da pritegne nekaj več vernikov, posebno za tiste težke vojne razmere.

Ko je p. Emerik zvečer pred Marijinim praznikom 7. decembra 1943, pristopil k oltarju, izpostavil Najsvetejše in molil nemške litanije, je dr. Kolednik vzel ključ od kora, povabil dva od nas najmlajših ministrantov, da smo mu sledili na kor, ker je v svoji previdnosti hotel biti vedno

spremljan od nekoga za primer, da bi ga kje gestapovci ustavili, prižgal motor ter takoj, ko je p. Emerik končal nemške litanije, zaigral na orglje in sam slovesno zapel *Tantum ergo* na melodijo stare cesarske himne, torej tedaj tudi nemške državne. In neverjetno: ob oknih nad stranskimi oltarji na levi strani bazilike, so se pokazale glave gestapovcev, ki jim menda ni šlo v glavo, odkod njih himna z mogočnimi glasovi orgel...

P. Emerik je bil ves iz sebe. Dr. Kolednik ga je potolažil, naj vzame latinske besede, vseeno katere, samo da se bodo spet oglasile slovenske melodije. Današnji večerni *Tantum ergo* naj bo samo uvod v boljše razpoloženje ljudi, ki bodo z veseljem napolnili baziliko!

Ljudje so si vedno bolj želeli večerne maše. Nemci so razgnali tudi vse redovnike in redovnice, tako tudi vse trapistovske menihe v Rajhenburgu. Več kot polovica je bilo izgnanih v Bosno, samo štirje duhovniki so ostali v Sloveniji, med njimi p. Prior Alojz Kolednik. Kar štiri župnije je vodil. Loko pri Zidanem mostu in Razbor v mariborski škofiji, ter Radeče in Svibno v ljubljanski škofiji. A lepega dne se je nemškim oblastem zameril, ker je eden ministrantov zaradi nekega pogreba zakasnil šolo. Nemška učiteljica je posegla vmes in ga tožila oblastem. Moral je zapustiti Slovenijo in oditi v graško škofijo. Tudi njegov starejši brat, dr. Ferdinand Kolečnik je moral dobiti dovoljenje, da je smel delati »na Spodnjem Štajerskem«. Dobil je najprej namestitev 33 km od Gradca, v Sinabelkirchenu. Graškemu škofu je povedal, da je to samo formalnost, zato ostane samo na papirju duhovni pomočnik v graški škofiji, v resnici bo pa pomagal v Sloveniji, na spodnjem Štajerskem. Tako je prihajal v Maribor na pomoč.

V sredo, 17. maja 1944 je dr. Kolečnik pred nami ministranti kar jasno povedal p. Emeriku, da bo naslednji dan, na praznik Vnebohoda, prvič tudi večerna maša v baziliki, da ne bo treba ljudem k Magdalenski cerkvi... Spet je bil ogenj v strehi. Takoj potem je šel dr. Kolednik do škofa Tomažiča. Škof je sicer takrat ugovarjal dr. Koledniku, da se mora vse vršiti v sporazumu s pristojnim župnikom. Dr. Kolečnik mu je dokazoval, kako potrebno je ljudi zadovoljiti vsaj glede prazniške maše, ker zjutraj ne morejo v cerkev zaradi dela in nemške prepovedi, da po sedmi uri zjutraj ne smejo več v cerkev, razen če je pogrebna maša. Škof se je bal, da bo premalo ljudi, češ, kako boste pa to sploh oznanili, ko je še ob nedeljah težko za ves teden kaj razglasiti, ker je vedno toliko nepredvidenih okoliščin, predvsem toliko vednih alarmov...

»To je moja skrb,« mu je zatrdil dr. Kolednik.

Dr. Kolednik je vpregel nas vse, ministrante, da smo bili zanj brezlični brzojavi! Pa to je bilo seveda. pre malo. Morali smo biti previdni, da nam ne bi kaj nagažali gestapovci, ali kaka druga obsedena nemčurska duša, kdo ve? Dr. Kolednik je razposlal tudi nekaj brzobjav, predvsem organistu Gustlnu Rakuši v Ormož, naj »sofort« pride v Maribor. Za drugega se danes ne spomnim več. Priprave za prvo večerno mašo v Marijini baziliki zvečer na praznik Vnebohoda leta 1944 so bile torej v polnem teku, a vse tako da p. Emerik sloh ni ničesar opazil. Na stanovanju dr. Kolednika smo vse premislili, posebno za petje in kar je še najbolj neverjetno za tiste grenke vojne čase: za orkester v baziliki!

Naslednji dan, v četrtek na praznik Vnebohoda, ki se-

veda za nemške čase sploh ni bil praznik, ker so morali vsi na delo. Dr. Kolednik je bil že ob 4. zjutraj v spovednici. Kdor je v tistih časih obiskoval Marijino baziliko, se je moral čuditi odkod vse so prihajali ljudje, da so bili pri zakramentih, saj je bilo toliko župnij ves čas vojne popolnoma brez duhovnika. V maju 1944 je dr. Kolednik maševal po trikrat vsak dan, ker je bilo toliko ljudi z vseh strani. Pa kako ljudem sporočiti prav za tisti prazniški večer, da pridejo v baziliko za slovensko mašo? Vsake mu spovedancu, brez izjeme, saj so se vsi slovensko spovedovali, (prišli so z Murskega polja, iz daljnega Ljutomera, iz Celja in Brezic in Trbovlja in Zagorja, itd.) je dal dr. Kolednik za edino pokoro, da vsaj trem ljudem pove, naj zvečer napolnijo baziliko za prvo sveto mašo, večerno, v tej Marijini baziliki; pazijo naj samo, da pridejo točno med sedmo uro in četrto, nikakor ne prej ali pozneje.

Ob sedmih in pet minut, medtem ko je p. Emerik začel brati nemške šmarnice za tistih nekaj nemških žensk, ki so prihajale redno vsak večer, smo ministranti hiteli pod kor in slovesno odprli težka glavna vrata, da je p. Emerik najprej začudeno gledal, kaj naj to pomeni. Potem pa mu je glas vedno bolj slabel, kakor bi mu šlo na jok odkod toliko ljudi zvečer, za večernice? To je pa res kar nekaj izrednega! Kmalu je bila bazilika nabito polna in mi ministranti smo zaprli glavna vrata še ko je p. Emerik bral šmarnice. Točno ob 7 in četrto smo pozvonili, pred velikim oltarjem smo se postavili dr. Kolednik in mi ministranti. Na koro so zabučale orgle, za katerimi je sedel Gustl Rakuša, pripravil je svoj zbor, in še posebej moški kvartet, zapeli so, da je bilo nebeško lepo, ob spremljavi orkestra iz gledališča, kar je ves prejšnji dan pripravljat ta naš dobri organist Rakuša skupaj z dr. Kolednikom. P. Emerik je na prižnici onemel, samo jokal je, od samega ganotja. Krasna Sattnerjeva Missa Seraphica je odmevala po baziliki. Bila je res ganljiva pobožnost vseh vernikov. In ker je na koncu maše, seveda brez vsake pričrge (slovensko pač nismo smeli, nemško pa ne hoteli slišati), smo na koncu maše od samega navdušenja začeli peti še semeniške litanije.

Ko smo se po slovesnosti vrnili v zakristijo, smo opazili, kako je stari p. Emerik od veselja jokal. Prišli so se mu zahvaliti tudi cerkveni mošje, štirje so bili, spomnim se samo nekega Cvahteta, pa je bil p. Emerik toliko pri sebi, da je kar naravnost na dr. Kolednika pokazal in z vso spoštljivostjo rekel možem: ne vem kako je gospod uspel, jaz nimam prav nobene zasluge, a zdaj vidim, da bo šlo naprej. Bog daj!

Škof Tomažič je bil nad vpeljavo večerne maše v baziliki tako zelo navdušen, da je dal rečno vsak dan vsakemu duhovniku dovoljenje, da je maševal kar trikrat vsak dan, obenem pa, da se lahko zvečer še naje pred mašo, samo da ne zavžije alkoholnih pijač. Vsi ministranti smo bili veseli, da se je vpeljala večerna maša v baziliki, mislim da z njo še danes po celih 30. letih spoštljivo nadaljujejo.

Do konca maja smo imeli vsak večer majniško pobožnost s slovesno mašo, zadnji dan maja pa še slovesno. A dr. Kolednik je mislil še dalje: za mesec junij mu je uredil na velikem oltarju namesto Marijinega razsvetljenega kipa električar Slavko P. krasno Srce Jezusovo in lepo vpeljana večerna maša se je nadaljevala tudi v juniju.

Vrag pa ne počiva. Poslužil se je pokvarjene ženske, nemčurke, ki je tožila Nemcem, da daje dr. Kolednik nam v zakristiji alkoholne pijače! Dobil je od ljudi zelo veliko darov, ki jih je nam razdajal in delil tudi siromakom v mestu, saj smo takrat vse dobivali samo na živilske karte. Nosili smo iz zakristije domov lepe steklenke vina in žganja in drugih darov, ki nam jih je z veseljem razdal dr. Kolednik. Tudi naši starši so bili veseli vseh teh darov. A trajalo je vse to samo do praznika sv. Antona.

Tedaj pa je škofov tajnik pokojni Justin Oberžan prišel v naglici k dr. Koledniku in mu povečal, naj nemudoma pride k škofu. Dr. Kolednik se je v spremstvu gospoda Oberžana takoj odpravil k škofu. Škof je zvedel, da nameravajo gestapovci dr. Kolednika aretirati! Torej bo najbolje kar takoj izginiti iz Maribora!

Dr. Kolednik je odšel najprej v Gradec in od tam med slovenske izseljence v Nemčijo, kjer je bil dobrodošel, posebno med tistimi, ki so bili iz zasavskih krajev preseljeni v Nemčijo.

Ministranti smo pozneje zvedeli, kako se je nesrečna nemčurska babnica Springerca veselila, ko je uspela, da

je dr. Kolednik odšel iz Maribora. Je bila pač nemškutarske sorte ženska!

Pozneje nas je dr. Kolednik še enkrat obiskal, ko se je peljal skozi Maribor. Največ je bival na Hrvaškem, kjer je imel v tisku nekaj svojih prevodov. Potem je bil nekaj časa v Ljubljani.

Nesreča je pa hotela, da je koncem februarja 1945 spovedoval v baziliki. Slučajno je to zvedela spet ista nesrečna Springerca, ki je kar hitro zletela do gestapovcev in naznanila, da je dr. Kolednik spet v Mariboru. Aretirali so ga in mučili, posebno zato ker so hoteli zvedeti, kaj so mu pri spovedi pripovedovali Francozi in Italijani, ki jih je bilo takrat kar veliko v Mariboru.

Kaj se je pozneje zgodilo z dr. Ferdinandom Kolednikom, smo zvedeli samo iz knjige, ki jo je priredil tržaški univerzitetni profesor dr. Martin Jevnikar v zanimivi izdaji knjige: *Finžgarjeva pisma dr. Ferdinandu Koledniku*, v kateri je v začetku napisal uvod, z življenjepišom dr. Kolednika, na koncu pa popis mnogih njegovih knjig in prevodov in člankov v raznih listih pri nas v Sloveniji in v mnogih deželah po svetu.

L. RUPELJ, IV. klas. gimn. - Lit. krožek S K K

LABODJE SRCE

novela mladih

Hitim po ulici. Debele kaplje mi močijo obraz, a se ne ustavim. Boječa luč pokuka izza oblakov in se takoj skrije. Pred menoj pa so že vrata mestnega parka. Sedaj se umirim in stopam počasi med starim drevjem. Ko se zagledam v visoke krošnje dreves, občutim, da uživam tisto resnično prostost; prostost duha in misli.

Ob visokem kostanju sloni klop, kjer sedi sključen možiček, prav tako star kakor rdeča črtasta klop. Starček se mi nasmehne, jaz pa pogledam na ribnik, kjer se mirno prevažajo sem ter tja labodi. Voda miruje, nikoli ne vzvalovi, nič se ne upira svoji stalni in večni ječi.

Skrita za visoko travo pa plava mimo račka. Sama je in poveša glavico. Kakor da gleda žametno bele labode; zdajci pa se obrne in s ploščatim kljunom pogladi svoje sivkasto perje. Boječe se približa labodm, oni pa se ne zmenijo zanjo; zdi se, da je niso niti opazili. Zdaj še bolj poveša glavo in se skriva za rumenkasto-zeleno travo, ko da se sramuje sebe in svojega stanu. Tedaj pridrvi skupina otrok; vabijo jo in kličejo. Ona pa se umika. Otroci ne razumejo in ne vedo, kaj se dogaja v malem srčku. Če bi bilo v mojih močeh, bi jo potolažila in ji rekla, naj se ne boji. Tedaj zagledam, kako otrok vzame kamen

in ga zaluča; račka vzfrfota in se zbegano umika med vrbovje pred vreščočim smehom otrok. Rada bi stegnila dlani in ustavila krivično roko, a zdaj je prepozno. Račka ne bo nikoli več imela rada otrok. Tudi dobrih in nežnih ne.

Toda glej! Račka je zopet priplavala bliže: upirati se hoče; začutila je, da ni manj vredna.

Labodi so obstali, začudeno stegnili dolge vratove in se zastrmeli v malega upornika. Eden je udaril z močnim kljunom po vodi. Steklo mirna površina se je nakodrala, kakor da bi se zasmejala; moje srce pa se ni. Bogve kaj jo je bolj bolelo: zasmehovanje ali samota? Verjetno samota, ker je njena teža še bolj svinčena.

Moje misli so se ustavile. Pričakujejo, kaj bo storila račka; kako neznatna se jim zdi, v primeru s ponosnimi labodi. Obkrožijo jo. Eden se ji približa in jo pogladi s kljunom. Ona ga začudeno pogleda; kot da ne more verjeti v tolikšno srečo. In vendar je sedaj sprejeta mednje. Labod je razumel tujo bolečino. Človeško srce pa je pogosto granit.

Vstanem. Sramujem se otroške zlobe, kakor da sem je kriva. Račka je sedaj srečna, njena glavica se ne poveša. Labod je imel srce, ga pa človek ima?

UGRABITEV

PRIMORSKEGA ROJAKA

V ARGENTINI

Življenje slovenskih izseljencev po svetu je tako polno krivulj in pisanih dogodivščin, da večkrat presegajo domišljijo najplodovitejših pisateljev. Škoda, da ti naši rojaki, ki jim je postala tujina druga domovina, niso mojstri peresa, da bi opisali svoje zgodbe, ki večkrat sličejo pravim romanom. Ogromno teh romanov bo šlo z njimi v grob..

Jožeta Ludvika ne pozna samo njegova ožja domovina Primorska, še mnogo bolj Argentina, kjer živi velika skupina Slovencev. Jožeta Ludvika pa poznajo tudi doma, saj so se ga leta 1970. z lepim člankom spomnili v Izseljeniškem koledarju. Vsi smo ga poznali kot dobrega, socialno čutečega Slovence, zato nas je tembolj pretresla vest, da so ga na barbarski način ugrabili neznanci, ko se je vračal proti domu. Napol mrtvega so ga vrgli na tovorni avto in oddrdrali z njim neznano kam. Kje je zdaj in kako mu je, če je še živ, nam je popolna neznanka.

Naš dragi Jože Ludvik je bil rojen leta 1913. v vasi Bači na Primorskem. Komaj desetletnemu mu je umrla mati, in ostal je z očetom sam na kmetiji. Trije iz njegove družine — dve sestri in brat — so že pred njim odpotovali v Severno Ameriko. Za njimi je romalo njegovo mlado hrepenenje... Komaj 16 let mu je bilo, ko se je poslovil od očeta in odrinil — v Argentino v varljivem upanju, da bo odondod lažje prišel v Severno Ameriko. Argentina je takrat doživljala svojo najhujšo gospodarsko krizo, ki ni prizanesla nobenemu priseljencu. Goste trume brezposelnih, lačnih, razcapanih so se potikale iz kraja v kraj in iskale vsaj košček kruha, vsaj skromno streho nad glavo. Med temi neprosto voljnimi vagabundi je bil tudi Jože Ludvik. Koliko mesecev je bila njegova edina streha nad glavo — milo nebo. In kolikokrat je brskal med odpadki, če je še količkaj užitnega, da bi si utešil strašen glad. Kadar je želo-dec neizprosno zahteval svoje, se je priplazil k bližnji njivi, utrgal šop solate in jo prežvečil brez soli, brez olja in jesiha. In oče je doma v naivnem upanju pričakoval, da mu bo sin iz tujine poslal kak priboljšek za stara leta. Kakšna kruta življenjska ironija!

Napisali smo vam samo kratek odlomek iz živopisanega gibanja po Argentini, zakaj če bi hoteli napisati vse, kar je Ludvik preživel, bi to naraslo v obsežen roman. Ta roman pa še čaka svojega oblikovalca.

Pred dobrimi petinčvajsetimi leti je le posijal droben žarek v temo obupanja. Konec je bilo razdobja, ko je Ludvik v svoji zagrenjenosti celo prosil Boga, naj se ga usmili in mu dodeli milostno smrt. Dobil je delo v skromni delavnici za papir z dvema strojema, last družine Schcolnik. Lastnik podjetja je takoj spoznal, da ima v našem rojaku sposobno moč, ki mu je ne more nihče nadomestiti. Podjetje je napredovalo. Nakupili so nove stroje in po zaslugi Jožeta Ludvika nove delavce — večinoma Slovence. Nikogar ni vprašal, kaj je po političnem prepričanju. Podjetje se je razširilo v velikansko podjetje za papir in Jože Ludvik je postal ravnatelj. Tako je postal eden izmed tistih redkih slovenskih pionirjev, ki se je samo s svojo naravno inteligenco, sposobnostjo in marljivostjo povzpел na tako častno mesto. Kako ganljivo je skrbel za bolne in po nezgodi pohabljenе delavce, jih obiskoval, jih tolažil in jim skušal priboriti vso zaščito. Celо nekaj Slovencev s telesno hibo, ki jih nikjer drugod ne bi hoteli sprejeti, je velikodušno sprejel na delo.

Ob zadnjih božičnih praznikih je ravnatelj g. Ludvik odpovedal službo in prosil za upokojitev. Gotovo je gojil željo, da bi zadnja svoja leta preživel v svoji rojstni vasi na Primorskem.

In ta dobri, plemeniti socialno čuteči človek naj bi tako tragično zaključil svoje življenje? Saj je to zločin proti naravi! Morda bodo ugrabitelji, če je naš trpin še živ, zahtevali od podjetja velikansko odškodnino. Toda tovarna Schcolnik ima s temi odkupninami slabe izkušnje. Lani so namreč ugrabili njihovega sorodnika in zahtevali zanj 50 milijonov odkupnine. Podjetje je plačalo, toda ugrabljenca ugrabitelji nikoli niso vrnili... Ubili so ga. Srce se nam stiska v grozi ob misli, da čaka enaka usoda tudi nesrečnega ravnatelja Jožeta Ludvika.

MIRKO KUNČIČ

POČITNIŠKA KUHINJA

za sodobne žene in dekleta

Prijetno, zabavno in odpučujoče je kdaj pa kdaj zamenjati tradicionalno kuhinjo ob štedilniku s pripravljanim jedi na prostem, če nimate vrta, je dovolj tudi kot terase ali balkona, kamor postavite preprost ali pa izpopolnjeni roštilj (barbecue) na oglje. Jedi pripravljene na žerjavici so dosti okusnejše in bodo gotovo zadovoljile celo družino.

Ne smete misliti, da so roštilji uporabni samo za pečenje zrezkov. Na takem roštilju lahko pripravite tudi druge jedi: različne vrste nabodal, ribe, čevapčiče, piščanca, krompir, itd. Naj vam sugeriramo nekaj takih načinov priprave jedi, ki jih pa seveda lahko po volji in okusu spreminjate.

1) Nabodala z mesom. Na koščke zrežite meso, paradižnik, papriko in skupaj s čebulicami pustite nekaj časa v soku limone, gorčice, žlici paradižnikove omake, soli in popru. Natakните na lesen ali kovinski raženjček po en košček mesa, nato paradižnika, paprike, čebulice in vse te sestavine natakните znova, dokler stoje na raženjčku. Specite na mrežici roštilja.

2) Nabodala s hrenovkami in čebulo. Priprava je zelo enostavna: čebulico olupite in jo natakните na raženjček poleg hrenovke. Servirajte z različnimi omakami.

3) Krompir v žerjavici. V krompirju najprej izrežemo luknjo, v katero vtaknemo malo surovega masla in slanine. Luknjo potem zapremo s koščkom odrezanega krompirja. Krompir zavijemo v staniol papir in ga damo peč v žerjavico. Vsako toliko ga obrnemo.

4) Čevapčiči. Med sekljanino iz 30 delov puste govedine, 60 delov malo mastne svinjine in 10 delov prekajene slanine zamešamo česen, papriko, sol in poper. Iz mase izoblikujemo majhne, podolgovate, enakomerno debele čevapčiče.

5) Klobase z žajbljem. Klobase natakнemo na raženjček in dodamo kak list žajbla. Spečejo se v lastni maščobi, toda pozor, da jih preveč ne posušimo!

6) Piščanec na ražnju. Čez pol prerezanega piščanca izravnamo s tolkalom s meso, zabelimo s soljo, poprom, oljem in rožmarinom ter ga damo peč na ne preveč živo žerjavico.

7) Banane na ražnju. Izberimo nekaj ne preveč zrelih banan, dajmo jih na mrežico kar v olupku in jih pustimo tam 5 minut, nato takoj serviramo. Vsakdo naj sam olupki en pramen olupka in polije sadež z rumom. Tako pripravljene banane jemo tople z žličko kot kako kremo.

Izbira jedi je velika, priprava enostavna, vonj, ki se širi naokoli, pa tako prijeten, da ne bo nič čudno, če bo premotil tudi sosede, da vas bodo začeli posnemati.

MATE

★

:: Mode ne posnemajte za vsako ceno! Če tehtate 80 kg, gotovo ne boste nosili mini kril ali hlač.

:: Dopoldne se ne sprehajajte v nočni srajci po stanovanju, pa če je še tako zapeljivo lepa!

:: Tudi ne hodite spat z navijalkami na glavi in debelo oblogo mastne kreme na obrazu!

:: Ne razstavljajte vseh kozmetičnih pripomočkov v kopalnici! Če že uporabljate majhne lepote trike, jih rajši shranite v predal.

:: Ne mislite, da je za doma vse dobro! V stari obleki in nepočesani niste ravno prikupni.

KAJENJE IN USPEHI V ŠOLI

Že nekaj let sem opazujemo porazen porast kajenja med mladino — tudi šolsko. Človeka obide strah in zaskrbljenost, ko vidi po javnih lokalih in na zabavah, na vlakih itd., kako mladi — tudi ženske — že v starosti od 12, 13 let naprej kadijo. V naslednjem objavljamo zaključke neke svoječasne tozadevne ameriške ankete, izvedene med visokošolci.

Znanstvena revija »Journal of the American

medical association« je takrat objavila prve rezultate ankete o vplivu kajenja na spehe v šoli. Anketo so izvedli med študenti univerze v Illinoisu pod vodstvom zdravnice dr. Dorothy Dunn.

Iz dosedanjih ugotovitev izhaja, da kajenje vpliva na rezultate študija, seveda v negativnem smislu! Dr. Dorothy Dunn je ugotovila, da moramo študente, ki kažejo na univerzi slabše rezultate, ter študente, ki se ne zanimajo za nikakršno

izvenšolsko dejavnost, prvenstveno iskati med — kadilci. Nadalje je anketa ugotovila, da izhajajo visokošolci - kadilci predvsem iz družine z večjimi finančnimi ali gmotnimi možnostmi ali iz družin, kjer vsaj eden od staršev kadi.

Anketa je doslej zajela 3567 študentov in ugotovila, da jih 40 odstotkov odpade na kadilce. Polovica kadilcev je izjavila, da bi se tej razvadi rada odpovedala.

Podrobnejša analiza podatkov pravi, da je med najboljšimi študenti komaj 16,7 odstotka kadilcev, da pa se ta odstotek zviša na 59,1 med slabimi študenti. Študija dr. Dunnove nadalje zatrjuje, da je večina študentov, ki se močno ukvarja z raznimi izvenšolskimi problemi — nekadilcev.

Razvada kajenja je med ameriškimi študenti, kot sicer povsod po svetu, zelo razširjena. Vendar je neizpodbitno, da korenini ta razvada predvsem v družinskem okolju. Med študenti, ki izhajajo iz družin nekadilcev, je komaj 29 odst. takšnih, ki kadijo; med študenti, ki izhajajo iz družin, v katerih ali oče ali mati ali celo oba kadita, pa kar 45 odst. kadilcev. Po njenem mnenju je treba precejšen odstotek primerov te razvade pripisati vzgoji, ki jo študent dobi že kot deček v družini. Po mnenju dr. Dunnove otroci zelo radi oponašajo starše in to v dobrem ali slabem. Zato je mnenja da bi bilo treba problem te razvade začeti reševati že v družini, pri samih starših.

OD PRAVILNE HRANE JE ODVIŠEN NAŠ ZUNANJI VIDEZ

Naš zunanji videz, ki je enako važen za moške kot za ženske, je odvisen od naše notranjosti. Ženske in moški bi morali vedeti, da samo z uporabo dnevnih in nočnih krem s hormoni ali brez njih ne moremo doseči nobenega učinka, če nismo privoščili telesu pravilne hrane. Pravilna prehrana pospešuje prekrvavitev kože. Vezivna in podporna tkiva v telesu so odvisna od vsakodnevne hrane.

Kaj naj torej jemo? Vse! Vendar dajmo prednost črnemu kruhu pred belim, kolaču pred torto, jogurtu pred sladicami, mleku pred kavo, margarinu pred surovim maslom, čokoladi pred bonboni, krompirju pred testenina-mi, govejemu mesu pred svinjino, ribam pred mesom, rižu pred kašo, korenju pred repo, špinači pred kolerabo, svežemu grahu pred suhim, siru pred klobaso, limonine-mu soku pred kisom, papriki pred poprom, sadju pred pudingom, sadnemu soku pred šumečo limonado, pivu pred žganjem, vinu pred pivom in čaju iz poprove mete pred ruskim čajem.

Ta majhen seznam vam lahko služi kot osnova pri izbiri hrane. Če pa hočemo s pomočjo prehrane vplivati na

naš zunanji videz, ne smemo pozabiti, da ima naš zunanji videz nekaj hudih sovražnikov. Ti so nespečnost, želodčne motnje, prebavne motnje, prehladi in migrene. Gre torej tudi za to, da tem sovražnikom spodkopljemo tla pod nogami. Nasveti v tem pogledu spadajo seveda najprej v zdravnikovo področje, lahko pa nanje vplivamo s prehrano, če gre za želodčne ali prebavne težave in za nespečnost.

socialni kotichek

KDO IMA PRAVICO DO POKOJNIKOVE PENZIJE

Pravico do prejemanja pokojnikove penzije imajo živeči družinski člani, če je bil umrlji že upokojenec oziroma socialno zavarovan 15 let ali vsaj pet let, od katerih eno v zadnjem petletju.

Svojci, katerim pritiče ta pravica, so:

1. vdova ali vdovec invalid, če ni bila po njegovi krivdi izrečena dokončna ločitvena razsodba;
2. a) otroci, ki niso ob smrti zavarovanca dopolnili 1. leto starosti in niso zaposleni ali 21. leto, če obiskujejo višjo srednjo šolo, 26. leto pa če obiskujejo univerzo;
b) otroci, ki so priznani kot nesposobni za katerokoli delo in so za časa smrti v breme zavarovanca ali upokojenca;
3. v primeru, da ne bi bilo preživelega zakonca ali otrok, pritiče pokojnina staršem, ki so dopolnili 65 let starosti in so bili pokojniku v breme;
4. v primeru pa, da ni nobenih zgoraj navedenih pogojev imajo pravico do pokojnikove penzije bratje in sestre, ki so nesposobni za katerokoli delo in so bili v breme pokojniku.

Pokojnina začne teči s prvim dnem naslednjega meseca, ko je zavarovanec ali upokojenec umrl.

Družinske doklade vajencem

Odbor za družinske doklade pri ustanovi INPS je priznal pristojnost družinskih doklad sinovom vajencem neposrednih obdelovalcev zemlje, splovinarjev in kolonov do 21. leta starosti. Zainteresirani, katerih otroci so vajenci pri raznih trgovskih in industrijskih obratih, lahko vložijo prošnje za leto 1972 in 1973.

EDVARD ŽERJAL

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA (nadaljevanje)

Frank Bükvič

Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu je proti koncu leta 1973 izdala svojo 87. publikacijo, in sicer knjigo novel LJUDJE IZ OLŠNICE, ki jo je napisal Frank Bükvič. Obsega šest novel na 315 straneh.

Frank Bükvič je po rodu Prekmurec, doma iz Puconcev pri Murski Soboti, kjer se je rodil 1. sept. 1923 v trgovski družini. Gimnazijo je dovršil 1941 v Murski Soboti, a je moral zaradi vojne delati še madžarsko maturo, ker so Prekmurje zasedli Madžari. Svoje razgibano življenje je avtor takole opisal Tinetu Debeljaku: »Od oktobra 1941 do spomladi 1943 študiral v Gradcu medicino. Spomlad pobegnil nazaj čez mejo pred Gestapom. Doma so me Madžari aretirali in v verigah poslali v Peč (Pečuh) v ječo in me zaradi pomanjkanja dokazov teden dni pozneje izpustili. Septembra sem se vpisal na univerzi v Pečuhu, 29. oktobra so me Madžari internirali. Bil sem v naslednjih taboriščih in ječah: Sarvar, Budimpešta, Kistarcsa, Bodzasujlak, Satoreljauhely, zopet Pešta, Vörös Bereny, Miskolc, Dunaj, Straflager Lanzerdorf, od koder sem pobegnil novembra 1944. Ujet na meji pri Murski Soboti (na Kučnici) 6. decembra. Zaprt v nemški Radgoni, pobegnil 15. decembra. Bi moral v Gradec in nazaj v Lanzerdorf. (Ko sem prvič pobegnil iz Lanzerdorfa, sem imel srečo: če bi še en dan čakal, bi me poslali v Dachau...). Najprej sem sedel 21 dni v Radgoni, ker sem pobegnil iz ječe in čez mejo. Zadnji dan sem zopet pobegnil iz ječe nazaj čez mejo. Madžari so me na svečnico ujeli in obsodili na pet let ječe. Kazen bi moral odsedeti šele po vojni, kar sem z veseljem sprejel. Toda Madžari so me vtaknili v vojsko v Szombathely, brez puške in uniforme. Aprila so potem prišli Rusi.« (str. 306).

To razgibano in trdo življenje pa se je še nadaljevalo. Poleti 1945 je deloval kot aktivist v slovenskem Porabju, da bi se priključilo Sloveniji. V jeseni se je vpisal na medicino v Ljubljani, toda maja 1946 je odšel v Gradec in tu 1951 dosegel doktorat iz političnih ved. Decembra istega leta se je preselil v ZDA in 1969 doktoriral še iz nemščine. Od 1963 je profesor na jezuitski univerzi v Fairfieldu za nemško in sovjetsko literaturo.

Leta 1948 je Bükvič izdal v Gradcu (Styria-Verlag) roman v štirih delih BREZDOMCI (560 strani), v katerem je prikazal Prekmurje pod Madžari med zadnjo vojno. (Ocenil sem ga v Mladiki, 1970, 165).

Tudi v drugi knjigi — LJUDJE IZ OLŠNICE — se je povrnil v rodno Prekmurje, saj je Olšnica le staro ime za Mursko Soboto, pisatelj pa ga je posplošil na vse Prekmurje. Snovna novost knjige je predvsem v tem, da je Bükvič kot prvi prikazal življenje in usodo Židov, ki

jih je bilo samo v Murski Soboti nad petsto ter so obvladovali vse gospodarsko življenje v tej pokrajini, roke pa so stegovali tudi po Štajerski. Ker so se čutili tujce in jih domačini niso sprejeli medse, se spreminjali po razmerah politično prepričanje, v bistvu pa so bili vedno madžaroni. Bükvič se je globoko vživel v njihovo tragično usodo, ki se je za vse zaključila v plinskih celicah v Auschwitzu.

Najdaljša novela — nekaj kratek roman na 155 straneh — je *Upanje*. Osrednja oseba je Žid Glatštajn, trgovec in mesar, bogat in ugleden mož, toda silno prilagodljiv ter vidi le sebe in svojo družino. Poročil se je s premožno Slovenko, prestopil v protestantizem, toda vojna ga je spodsekala. Jugoslavija ga je mobilizirala, srečno se je rešil vojnega ujetništva in se vrnil domov, žena je obvarovala trgovino, da je niso domačini izropali, tudi z Nemci in nemčurji je kar dobro vozil. Izobesil je nemško zastavo, istočasno je skrivaj podpiral partizane, s katerimi se je povezala njegova hči Šarolta. Pisatelj pravi o njem, da »je bil mož stvarnosti, ki je z odprtimi očmi gledal na življenje. Bil je sebičnež, ki ni poznal idealov in je vedno in povsod gledal le na svoj žep in se brigal za svojo kožo.« Ko mu je hči govorila o narodni časti in partizanskem upor, ji je odvrnil: »O kakšni narodni časti govoriš? Ne razumem, zakaj naj bi se Jud boril za Slovence in proti Madžarom. Dokler me bodo Madžari pustili pri miru, bi bil neumen, da bi se jim upiral. Samo škodoval bi si, koristil pa nikomur.«

Toda vsa previdnost, prijaznost do madžaronov, ki so prevzeli po nemčurjih oblast, mu ni koristila. Madžari so ga najprej zaprli, potem poslali na prisilno delo. Vendar se je tudi tu znašel in se pri delu ni pretegnil. Ko so jih po novem letu poslali domov, je živel v neprestanem strahu, kdaj ga bodo spet zaprli. Zato je šel s hčerjo za en dan k partizanom, ko pa je bil ranjen, se je skrivaj vrnil domov. V Prekmurju so prevzeli oblast fašistični puščičasti križarji »njilaši« in nemška Varnostna služba in Glatštajna takoj zaprli in odpeljali v taborišče Auschwitz.

Glatštajn pa se tudi v taborišču ni vdal. Ker je znal nemško, so ga dali na čelo pred plinsko celico, da je pospravljval mrliče in nagovarjal nesrečnike, da so hitreje vstopali v navidezno kopalnico. Delo je bilo nečloveško, mnogim so popustili živci, on pa je vztrajal, »njegova edina misel je bila, kako priti iz pekla, ki ga je vanj pahnila nesrečna usoda«. Toda usoda mu tudi ni prizanesla: nekega dne so pripeljali oliške Jude in med njimi njegova sinova. Najprej je skušal podkupiti Nemce, ko pa ni šlo, je pokazal vso očetovsko ljubezen in nadčloveško moč: »Glatštajn ne ve, kaj počenja. Samo to ve, da mora ohraniti svoja otroka pred smrtjo, naj ga

stane, kar hoče. Ne zaveda se, kdaj je sunil v esesovca, ki je rinil Igorja in Kurtija v kopalnico. Takoj so esesovci okrog njega. Mlatijo ga s palicami po glavi, suvajo s pestmi v obraz, porivajo z brzostrelkami v celico smrti. Igor in Kurti glasno zajočeta. Glatštajna zalije kri. Udarci kar naprej padajo po njem. Z nadčloveškimi močmi jih vraga in brani otroka. Delavci jetniki so se prestrašeni umaknili. Prepričani so, da je Glatštajn zblaznel. Glatštajn pa se upira in bije s pestmi po esesovcih, ki ga brz obvladajo in vržejo v celico. Za njim padeta vanjo Igor in Kurti.«

In še eno junaštvo v zadnji uri: na ves glas je začel peti judovsko pesem Upanje in potegnil za seboj še ostale. »Menda je pel še potem, ko se je zrušil in potegnil za seboj otroka, ki sta se ga še v smrti polna ljubezni oklepala.«

Tako je umrl Glatštajn in z njim prekmurski Judje. Pisatelj je ob glavnem junaku poustvaril usodo njegovih sorojakov, a tudi splošne razmere. Glatštajn je klasično mogočen in kljub neprestanemu prilagajanju razmeram dosleden v svojem značaju, ki išče rešitev iz vseh nesreč z vsemi sredstvi. Njegovo geslo je: »Kaj nas brigajo drugi!« Do tega gesla je prišel zaradi svoje narodnosti in razmer, v katerih je živel: vsi so ga imeli za zaznamovanega in z nobeno dobroto bi jih ne bil pridobil. Tisti, ki jim je dal največ, so ga najprej zapustili. Pisatelj je naslikal njegovo usodo z močnimi barvami, z lučmi in sencami, z razgibanostjo in dramatičnostjo, nevarnosti žene do skrajnosti in jih spet ustavi, dokler ne pride do strahotnega konca, ki pa je s pesmijo nekako umiljen kakor v starih tragedijah. V noveli je veliko dogodkov, a tudi intimnih družinskih prizorov, ki jih povezujejo krajši orisi narave.

Druga daljša novela je *Papirničar Aleš* (85 strani), ki se prav tako godi v Olšnici in v istem času. Pisatelj pravi: »Po prihodu sovražne vojske se je življenje v Olšnici prekucnilo na glavo. Olšničani so se nepričakovano znašli v novem, njim tujem svetu, ki ga niso razumeli in v katerem niso znali živeti.« To se je zgodilo tudi Alešu, ki ja prišel kot deček z Goriškega, se pri Židu Hartštajnu izučil za tiskarja in odprl lastno papirnico s šolskimi potrebnostmi in nabožnimi knjigami. Bil je srečno poročen z rojakinjo Polonko, sin Lujz je hodil v gimnazijo. Bil je silno pobožen, zato je naravnost sovražil Jude, češ da so »Kristusovi morilci«. Takoj ob okupaciji si je prisvojil Hartštajnovo tiskarno, na katero je računal že prej in zaradi katere se je vpisal v nemškutarski krožek. Postal je vnet hitlerjanec, toda tla so se mu začela majati pod nogami: ljudje so ga obsojali, kaplan mu pri spovedi ni hotel dati odveze, Nemci so prepustili Prekmurje Madžarom, Hartštajn je snel Aleševo tablo s tiskarne, sin Lujz se je pridružil nekaterim upornikom, napadel madžarski sprevod in padel. Nazadnje se mu je popolnoma zmešalo: hodil je s križem v roki po cesti in pridigal proti Judom. Molit je hodil na grič Kalvarijo in tam se mu je prikazoval sv. Elija. Ko je zvedel, da se bliža ruska vojska, je ubil ženo, da bi je ne onečastili, odšel na Kalvarijo, in ko je hotel za sv. Elijem odplavati v nebesa, je padel v prepad in se ubil.

Ta novela ni tako enotna kakor prejšnja, ker je pisatelj ob Aleševi usodi natančneje razgrnil politične razmere in značaje več ljudi. Mnogi Prekmurci so se dali zave-

sti hitlerjanski propagandi in so ob okupaciji oropali židovske trgovine, izobešali so nemške, nato madžarske zastave. Iz vsake skupine je pisatelj naslikal nekaj najznačilnejših zastopnikov. Aleš je čudak, ne prerezni tip prekmurskega človeka, žide je mrzil, ker je kot vajenec okušal njihovo sebičnost, ker je v bolestni verski vnemi videl v njih Kristusove morivce, ker se je prepustil nemški propagandi in ker je občutil njihovo trgovsko konkurenco. Vse to se mu je v glavi pomešalo, in ko je padel sin Lujz in se je bližala ruska vojska, je postal versko blazen. Nekateri prizori v noveli so podani pretresljivo mogočno: kako peljeta Aleš in žena na vozičku ubitega sina in ga pokopljeta (oč daleč spominja na pogreb v Tavčarjevem Cvetju v jeseni), smrt ob prividu sv. Elije, prizor ob ubijanju žene Polonke itd. Močni dogodki in dejanja ljudi odtehtajo psihološko poglobitev in manj utemeljene prehode.

V noveli *Strast* je obdelal športnika in političnega skrivavča Peterka, ki mu je bilo več za zmago domačega moštva nad tujim kakor lastna varnost. Prepričljivo je prikazano športno vzdušje med madžarsko zasedbo.

V *Jetniškem brivcu* je prikazal navadnega pijanca, ki se tudi v taborišču ni spremenil. Črtica je šibkejša.

V *Velikonočni spovedi* je pisatelj naslikal starega, poštenega Prekmurca, ki prisili sina, da gre k spovedi in vrne radijski aparat, ki ga je ukradel ob splošnem ropanju.

V črtici *Račun brez krčmarja* je podal sanje madžarske židovske družine, ki pa so ostale le sanje.

Bükvič je v tej knjigi velik pripovednik. Njegovi ljudje so izklesani, polni življenja, ne mislijo veliko, ampak delajo. Epsko pripovedovanje je preprosto, dramatično, barve so izrazite in ostre, predvsem pa so novi ljudje in njihovi problemi, ki pa so postali med zadnjo vojno splošno človeški.

Knjigi je dodal Tine Debeljak izčrpno Besedo o pisatelju, v kateri je utemeljeno in zadeto ocenil Bükvičevo delo (11 strani).

T R S T

Vinko Beličič

Vinko Beličič je izdal za 60-letnico življenja v založbi Mladike pesniško antologijo *BLIŽINE IN DALJAVE* (Trst, 1973, st. 96). Vanjo je sprejel 54 pesmi (naslovov): 39 jih je vzel iz svojih treh zbirk: 12 iz *Češminovega grma* (1943), 14 iz *Poti iz doline* (1954), 13 iz *Gmajne* (1967), 11 je bilo drugod objavljenih, 4 pa so nove.

Antologija dokazuje, da je Beličič resničen pesnik, ustvaril je bisere, ki so pognali iz srčne krvi na težki življenjski poti. Vodila sta ga Bog in Lepota, a čeprav je bila pot strma in kamnita, ga je pripeljala na Parnas, kjer je natrgal zlahtnih sadov. Njegovo umetniško delo omenjajo vse poveljne literarne zgodovine, njegovo pesem *Moje Rodine* so sprejeli v veliko antologijo slovenske poezije *Živi Orfej* (Ljubljana, 1970), njegove pesmi in črtice so v šolskih berilih.

Ker sem napisal v antologijo *Bližine in daljave* Spremenno besedo in ker sem njegove zbirke na tem mestu že ocenil (*Mladika*, 1968, 18-19), se ne bom tu ponavljal. (Prim.

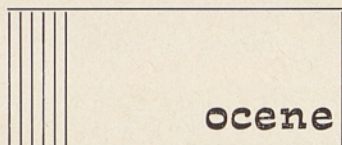
tudi mojo oceno v *Literarnih vajah*, XXIV., 1972—73, 221-222.)

ALESSANDRO MANZONI - VINKO BELIČIČ: SVETE HIMNE. Za stoletnico Manzonijeve smrti je Beličič prevedel njegove Svete himne (Inni sacri), da bi tudi Slovenci počastili ta jubilej. Izšle so proti koncu leta 1973 v založbi Mladike v Trstu.

Beličič pravi v opombi, da je bil njegov namen en sam: »italijanski izvornik, uklenjen v disciplinirano obliko in zgoščeno besedo, posredovati slovenskemu bralcu tako, da bo prišla do izraza vsa globina Manzonijeve vere, lepota njegove poezije in pa premišljenost zgradbe.« V vsem je popolnoma uspel in znova dokazal, da je velik pesnik, saj je mojstrsko pretil Manzonijevo misel in prisposobil jo v ustrezen slovenski jezik. Knjigi je dodal uvod o Manzoniiju, prav tako je razložil vsako himno posebej.

(Prim. oceni Zore Tavčar v *Literarnih vajah*, XXV., 1973/1974, 63, in (r+r) v *Katoliškem glasu*, XXVI., 14. febr. 1974, str. 4.)

(Dalje)

TRSTENJAKOVA KNJIGA O STARI IN NOVI PODOBI DRUŽINE

Pred kratkim je DOM PROSVETE V TINJAH izdal že svojo drugo publikacijo v knjižni obliki.

Dr. Anton Trstenjak, znani slovenski teolog, znanstvenik in publicist, obravnava v delu STARA IN NOVA PODOBA DRUŽINE na zelo temeljit in poveden način nekatera temeljna vprašanja sodobnega človeškega življenja. K problemu družine, te »najstarejše naravne uredbe«, pristopa dr. Trstenjak na popolnoma sodoben način s pomočjo najrazličnejših aparatov, ki mu jih nudi sedanja psihološka veda.

Novo v knjigi dr. Antona Trstenjaka je objektivno izhodišče, ki probleme družine, probleme moža in žene, staršev in otrok, družine in družbe, združuje v celoto upoštevajočo *totalo*: v svojem novem delu zna dr. Trstenjak strniti tri glavne vidike, antropološkega, filozofskega in pedagoškega, v izrazito povezanost. Že v prvi knjigi, ki jo je izdal DOM PROSVETE V TINJAH, v Trstenjakovi študiji V ZNAMENJU ŠLOVEKA, smo mogli že opaziti podobne strukturalne značilnosti pisanja.

Kar je na Trstenjakovi novi knjigi najbolj hvale vredno, je njegov vsestranski trud, da na probleme družine

gleda na moderen in objektivni način. Avtor ne žaluje za napačnim romantičnim občudovanjem »urejene družine« iz prejšnjih časov, temveč zna prav v moderni družini odkriti mnoge nove pozitivne lastnosti, ki jih pretekli čas, niso poznali.

Trstenjak dobro prikaže, kako je zgodovinski razvoj nekdanje patriarhalne in večkrat dokaj površne odnose na primer med možem in ženo, ali pa med starši in otroci, postopoma poglobil in bistveno intenziviral. Današnja družina je izpostavljena mnogo večjim globalnim pritiskom, kot je to bila družina v starih časih. Če premislimo, kakšne so preizkušnje časa, potem po Trstenjakovem mnenju glede usode in razvoja sodobne družine, ne bi smeli biti preveč črnogledi.

Ob tem Trstenjak kaže, da je potreba prevrednotiti družinske odnose, tako med možem in ženo, ki zahtevajo tem večjo poglobljenost, kot tudi med starši in otroci, katerim morajo starši pustiti širše možnosti svobodnega razvoja — in ne smejo videti v njih svojih lastnih predmetov«, svojega »lastnega orodja«, »svojih lastnih igrac«, »sebe samega«, temveč ljudi z lastnim razvojem, lastno perspektivo in lastno usodo. Tozadevno govori dr. Trstenjak, da gre nova podoba družine v vladavino otroka« — v filiarhat, ki je nasprotje patriarhata ali pa matriarhata.

Avtor ima dober posluš za tisto, kar bi imenovali SENZIBILITETA NOVEGA ČASA. Jasno čuti, da je industrijska revolucija prinesla nov način pojmovanja družine. V času, ko se veliko govori o koncu družine, najde avtor nešteto dokazov, ki kažejo na prav nasprotno: v današnjem času je prav družina tista matična celica, ki jamči samoohranjanje in prenavljanje v soočanju z na učinek, trgovinarstvo, potrošnja in reprezentančno usmerjeno družbo.

Poseben poudarek odmerja avtor odnosu med LJUBEZNIJO in DRUŽINO. Meni, da smo tu danes »v odločilni zgodovinski prelomnici zakonskega življenja«. Trstenjak vidi, da danes vstopa v odnos med možem in ženo OSEBNO LJUBEZENSKO RAZMERJE s »skrajno občutljivim, kar konkurenčnim čutom za višino tega intimnega osebnega standarda življenja«, kar prejšnje dobe niso poznale — in so s svojimi hierarhičnimi oblikami standardne in trdne ustanove družinskega življenja prej omaloževale.

Kot občutljiv seizmograf je svoje znanstveno poročilo dr. Trstenjak prilagodil izredno dinamičnemu in elastičnemu sodobnemu času.

Knjigo je pisatelj razdelil na tri dele, od katerih je zadnji najobširnejši. Po uvodu govori v prvem delu o DRUŽINI KOT ČASOVNEM PORAJANJU in tu obravnava tako važne probleme, kot so družina in zakon, zakon in ljubezen in ljubezen in družina. V drugem delu razmišlja o DRUŽINI KOT NADČASOVNEM ZAKONU in razčlenjuje pojme sožitja, spoznanje, hotenje in ljubezen. V tretjem, izredno aktualnem in zanimivem, a tudi najobširnejšem delu, pa dr. Trstenjak analizira DRUŽINO KOT ČASOVNO NALOGO. Tu govori med drugim o šoli življenja, o kakovosti življenja, intimnosti in pristnosti življenja, a tudi o razmerjih med zlaganostjo in resnič-

nostjo, med grešnostjo in zaslužnostjo, med mrtvostjo in živostjo, med zaprtostjo in odprtostjo v sodobni družini. Posebna podglavja govore o celosti življenja, o zakonitosti življenja ali pa o zrelosti življenja.

Na koncu slede opombe in bogate navedbe strokovne literature, a tudi koristna bibliografija Antona Trstenjaka, iz katere izvemo, da je mednarodno pomembni duhovni delavec izdal že sedemindvajset knjig v slovenščini, a tudi drugih jezikih, na primer italijanščini, srbohrvaščini, češčini, a tudi nemščini.

Ta knjiga iz katoliških rok in iz katoliškega duha je napisana na tak način, da bi jo mogel s pridom in zanimanjem brati tudi nekatoliški intelektualca.

DOMU PROSVETE V TINJAH moramo biti hvaležni, da je izdal že drugo znanstveno knjigo zelo nadarjenega in razgledanega krščanskega misleca. Takih knjig si želimo še več!

Lev Detela

Dr. Anton Trstenjak, Stara in nova podoba družine. Izdal in založil Dom prosvete v Tinjah 1974, natisnila Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu, 134 str.

PS. Knjigo lahko vsakdo kapi v upravi Mladike.

PESMI M. ELIZABETE

Slovenskemu mlajšemu rodu bo ime m. Elizabete, red. uršulinke, posebej pa še ene največjih slovenskih religiozних pesnic malo ali nič povedalo. To pa iz več vzrokov: najprej, ker so tri zbirke njene izvirne poezije izšle že pred več desetletji (1919, 1923, 1935); drugič, ker se po zadnji vojni ni imela skoraj več kje oglašati (njene zadnje lepe pesnitve so prinesli medvojni letniki Glasnika in še kake druge nabožne revije) in nazadnje ker jo je uradna literarna zgodovina v domovini skoraj zatajila (ne omenja je Janeževa zgodovina slovenske književnosti, bežno, komaj s 6 vrsticami jo odpravi Zgodovina slovenskega slovstva, izšla pri SM 1964). Tudi zamejstvo je naredilo v marsičem nepopravljivo škodo, ko ni na kakršenkoli način v skoraj tridesetih povojnih letih objavilo kake knjige slovenskih katoliških pesnikov, ki jim je bilo to po vojni onemogočeno.

Ob dvajsetletnici smrti je uršulinski provincialat v Ljubljani izdal antologijo njenih pesmi z naslovom »*Utripi večne luči*«, ki jo je uredila in ji napisala daljši uvod (40 strani knjige) s. Simona Fras, njena sosestra.

Celotna vsebina, ki obsega 68 pesmi, je razdeljena na šest ciklov (Moj ideal, V svilu svete hostije, Tihe celice cvetovi, Spomini, hitite nazaj, Materi Mariji, Različne pesmi). V prvem so zbrane pesmi, ki pojo o Jezusu, pesničinem idealu in največji ljubezni ter neugasljivem hrepenju. Drugi cikel prinaša njene evharistične pesmi. Kdor le malo pozna pesniški svet matere Elizabete, ta ve, da je bila evharistična skrivnost pravzaprav stožer njenega pesnenja. V tretjem ciklu so zbrane pesmi, v katerih se

pesnica razodeva kot redovnica, motivni svet njenega samostanskega ambienta. Četrti cikel odkriva — lahko bi rekli — njeno slovensko dušo, torej pesnico, ujeta v spomine na mladost, na domačo pokrajino in slovensko starožitnost. Ljubezen do Marije izžareva peti cikel. Tu so zbrane pesmi, ki pojo in hvalijo Marijo in izražajo najintimnejšo čustveno in miselno povezavo z nebeško Materjo. V zadnji cikel je urednica razvrstila nekaj pesmi, ki so prepesnjene življenske maksime, pesmi, ki so se pesnici utrnilo, ko je hodila skozi življenje in gledala njegove različne obraze.

Urednica nam je na ta način dala v roke zaključen in pester, a tudi pretehtan izbor opusa m. Elizabete. Čisto prav je storila, da je več kot polovico pesmi sprejela iz njene prve zbirke Iz moje celice (1916), drugo slabšo polovico pa iz zbirke Iz moje celice II (1923), pri tem pa zanemarija zbirko Slava sveti Hostiji (1935) in čisto priložnostno zbirko 9 pesmi v zadnjih dveh ciklih. Zdi se mi pa, da bi bila ravnala še bolje, ko bi bila vključila v knjigo (pa čeprav morda na škodo kake pesmi, ki je prišla v izbor, če je bila morda težava v tem, da bi tiskarski stroški preveč narasli!) še kako zares lepo pesem, ki je bila objavljena v predvojnih revijah. Vseskozi namreč spremlja človeka občutek, da je ta izbor vse preveč podrejen tistemu, kar je pesnica sama izbrala in objavila. Seveda bi tak izbor zahteval ogromno delo iskanja in tehtanja Elizabetinih besedil, pa naj ostane to vsaj načrt za prihodnost. Škoda, da niso našli mesta vsaj nekateri odlomki njenih zadnjih pesnitev, omenjenih v uvodu!

Tu in tam bi si človek zaželel, da bi bilo v zbirki več takih pesmi, ki so uglasbene in jih pozna širok krog ljudi.

Drug problem, ki se odpira ob taki izdaji, je odnos do besedil. Nekoliko podrobnejša primerjava pokaže, da se je urednica odločala za pretežno prva, se pravi starejša besedila, torej po zbirkah iz leta 1916 in 1923. Znano je namreč, da je pesnica nekatere tekste kasneje popravila, in, kakor se večkrat zgodi, na slabše. Tu so sedaj podani v prvotni obliki. Več je bilo posegov v že nekoliko zastarele besedne oblike (ž njc, solnce, trnje); v pisavo zloženih pridevnikov, kjer je v prvem delu načinovni prislov (ledeno nem) in še nekaj drugih. Ob tem ponatisu pa je prišlo do nekaterih nejasnosti ali napak, ki niso v ničemer utemeljene. Tako: »in lepši kot *lilija* dolin« (str. 55) (prej: limbar, kar spremeni dolžino verza in zato pokvari celotno kitico); »ne vstopi v samostan« (str. 70 (prej: stopi v samostan)); v pesmi na str. 82 je sodobno popravljen le naslov (skrajšan za polglasnik), ki pa ostaja v pesmi zaradi dolžine verza (kar je edino prav) nespremenjen, moti pa tudi v naslovu; na str. 85 je zadnja vrstica vsakega verza nekak stalni refren in zato bi morala stati trikrat enako natisnjena pozpozicija (moja bo sveta hostija, pravilno: moja bo hostija sveta).

V izredno popularni pesmi Ko pride majnik (str. 117) imata začetna verza prvih dveh kitic le 8 zlogov, v tretji kitici pa nenadoma deset! Komponist se je (napake?) zavedel in je skrčil besedilo za 2 zloga (prim. V. Vodopivec, 12 Marijinih pesmi, Gorica 1926; tu se verz glasi: Oh, sliko le! Kedaj pa Njo?) Tu bi bila morala urednica temeljito pregledati originalna besedila (rokopise), v kolikor obstoje! Če je že moral zaradi rime ostati v neki pe-

smi »šlar«, ki najbrž večini mladih Slovencev nič ne pomeni, ker besede ne poznajo (in takih ima Elizabeta večje število; so pa zanjo tipične in so del njene poezije, zato bi jih nadomeščati ali kakorkoli že jemati njeni pesmi, pomenilo tudi nedopustno ali preveč samovoljno posegati v strukturo njene poezije), tedaj bi lahko tudi naziva Doloroza (prim. pesem str. 123) ne bilo treba spreminjati v Mati prežalostna (naslov in seveda prvi verz v 4. kitici še bolj).

Najtehtnejši in najobsežnejši pa je uredničin delež v — uvodu. Ta je zares izčrpen, pregledno napisan in vsebinsko bogat, saj prinaša veliko dragocenega gradiva, pa naj si bo to v besedilih kakšne prvič objavljene pesmi (prim. str. 15) ali pa v pogostih citatih iz dnevniških zapiskov, kakor tudi v vrsti človeških srečanj s pesnico, ki jo kažejo po svoje v tako lepi luči.

Poleg takega uvoda bi si v resnici želeli, da bi bila urednica pripravila še bibliografijo njenega dela. Več kot potrebna bi bila. Šele ta nam bi odkrila obsežnost njenega ustvarjanja in pa tudi izredno odmevnost, kakršne najbrž zlepa ni imel slovenski pesnik. Tu imam v mislih predvsem njene objave po periodičnem tisku, in seveda vse ponatise, ki jih je njena pesem doživljala od Evrope do Amerike. Posebej bi bilo treba popisati vse tiste njene tekste, ki so bili uglasbeni. Zakaj pesem m. Elizabete je predvsem postala sinonim za slovensko versko liriko, dostopno vsakemu človeku le z uglasbitvami, ki so jih ustvarili najvidnejši in najplodovitejši slovenski glasbeniki: Hugolin Sattner, Stanko Premrl, Vinko Vodopivec, Jakob Aljaž, Lojze Mav, Matija Tomc, Eleonora Hudovernik, Franc Kimovec in drugi. Nekaj njenih stvari je bilo prevedenih v tuje jezike, tako npr. pesem Pustite me domov! (So lasst mich, lasst mich heim!, prev. Lili Novyjevca, Jugoslawische Frauenlyrik, 1936).

Oprema knjige je preprosta, linearna upodobitev naslova (svetilka z večno lučjo), škoda, da ni naveden njen avtor. Pesnica je na knjigi napisana pol s civilnim pol redovnim imenom. Želeli bi, da bi bila, ko že gre za pesnico, ki jo vsi poznamo kot m. Elizabeto, stala le ta oznaka, in celo OSU bi imel svoj utemeljen globok smisel, ime Ivana Kremžar pa naj bi se pomaknilo na primernejše mesto v uvodu.

Urednica ugotavlja, da »podrobnejša vsebinska in oblikovna analiza njenih pesmi ne sodi v ozki okvir tega njenega življenjepisa...« (str. 27). Osebno mislim, da bi bilo le pametno to analizo, in sintezo hkrati, vsaj očrtati, pa čeprav v skromnejših obrisih, zakaj, kdaj in od koga in kje naj jo pričakujemo v domovini (urednica navaja, da se je z njo ukvarjal pri prof. A. Cronii na padovanski univerzi dr. Stanislav Živic).

S slovenskih korov že dolga desetletja odmeva beseda m. Elizabete v raznovrstnih upodobitvah; zdaj slovesna zdaj plaha; zdaj vesela zdaj otožna; zdaj dvomeča zdaj prepričujoča. Daleč v pokoncilski čas je prišla, ko bi že zaradi duha časa morala doneti precej drugačna štimunga. Toda Elizabetina pesem je postala del čustvanja slovenskega človeka. Osvojila si je slovensko srce. Kdo jo bo iz njega iztrgal ali vsaj nadomestil z drugo?

Marija N.

SPOROČILO UPRAVE

Zaradi izrednega naraščanja cen v tiskarni smo morali združiti peto in šesto številko. Naročnike prosimo za razumevanje. Splošna gospodarska kriza v Italiji, pomanjkanje papirja in visoki stroški v tiskarni so hudo prizadeli predvsem nas, ki izhajamo ob skoraj izključni podpori naših bralcev in Slovenske prosvete, ki ne razpolaga z velikimi finančnimi fondi. Storili bomo vse, kar je v naši moči, da naš glas ne bo utihnil, toda za to prosimo tudi Vas za pomoč. **PORAVNAJTE NAROČNINO ČIMPREJ če je še niste — IN DARUJTE V NAŠ TISKOVNI SKLAD.**

Naš poštni tekoči račun je 11/7019 - Mladika - Trst. V tujini se lahko poslužite mednarodnih poštnih nakaznic. Osebno pa se lahko zglasite pri nas na upravi v ulici Donizetti 3-I. vsak dan razen ob sobotah od 17.30 do 18.30.

Za tiskovni sklad Mladike so darovali:

Ana Fortunato, Gorica, L. 5.000; Msg., Rudolf Klinc, Gorica, 5.000; Inž. Lambert Muri, Koroška, 4.600.

Vsem darovalcem najlepša hvala!

ČUK NA OBELISKU

AGENCIJA ZA POMIRJEVANJE ŽIVCEV

Poseben dopis iz Rima

Naš rimski dopisnik (nestalen) nam sporoča, da so po izglasovanju zakona o javnem finansiranju (nekaj manj kot 50 milijard lir letno) stranke proslavile vesel dogodek v neki rimski, samo zanje rezervirani restavraciji. Omenjeni dogodek so stranke sklenile praznovati v strogi tajnosti, zato je vsakega radovedneža odgnala z naravnost nemško odločnostjo južnotirolska Volkspartei že pri vhodnih glavnih vratih.

Natakarji, ki so edini imeli dostop do strank, pripovedujejo, da je bilo pijače in jedatice na pretek pa tudi smeha in trepljanja po ramenih je bilo kar dovolj. Ko je bila družba najbolj sproščena, so se oglasili zvonki tenorji in krepki basi ter ubrano zapeli: Mi se imamo radi, radi, radi, radi... Na skrajni levi je PCI donela z mogočnim basom, medtem ko je na skrajni desni bogato založene mize MSI pela s kar zvenečim tenorjem; glas DC pa je bil bolj neizrazit in po barvi nekje vmesen...

Pripovedujejo tudi (vendar to našemu posebnemu dopisniku Čuka na Obelisku ni uspelo preveriti), da so se pozno v noč pari celo zavrteli, najprej sramežljivo v taktu valčka, potem poskočno v ritmu polke, končno pa še v strastnih taktih tanga. Vsaka stranka je plesala z vsako stranko, le PCI da se je otepala plesa z MSI. Vendar pa je bila na koncu taka zmešnjava — tako pravijo redki očividci — da je bilo nemogoče zatrdno reči, da nista zaplesali tudi skrajni levo in desno krilo našega mitega strankarskega sistema.

REŠITEV

K zadnjemu rebusu, oz. križanki mesečnika Dan z Race-tovo sliko »Vključevanje v italijanske stranke pelje v... (3 navpično), pa smo vseeno nad tem kar 4. vodoravno.)"

3 navpično — asimilacija

4 vodoravno — zadovoljni

Kampanja okrog referendumu je zganila marsikakšno genialno zamejsko pero, pa tudi v naši mili matični domovini je bilo marsikaj zanimivega napisanega. Tako je Čuk na obelisku prebral nekaj sijajnih cvetk v ženski reviji Jana, ki tedensko izhaja v Ljubljani. Nekaj teh cvetk posreduje bralcem tržaške Mladike.

Bernarda Rakovec, novinarka Jane, je o referendumu intervjuvala ženo dolinskega župana Lovriha. Intervjuju je časnikarka dala naslov »Kaj je povedala mati županja« in ga Čuk na obelisku dobesedno prepisuje:

»Ni dvoma, Italijani so danes množično odhajali na volišče in volilna, oz. referendna udeležba bo bržčas izjemno visoka. Seveda ne bodo prišli vsi le zaradi sebe, zato, da bi povedali svojo voljo. Dolinsko mater županjo ki ji pravijo popularno »donna Rosa«, ženo slovitega slovenskega župana in deželnega poslanca Dušana Lavrihe, smo vprašali, če se ni bati, da levice, naprednih ljudi morda ne bo na volišča, ker se jim zdi takšen referendum sramoten in poniževalen. »Levičar mora še tem bolj voliti, ker je bolj osveščen od desničarja«, je povedala očarljiva temnolasa žena, tako neznansko preprosta in nič »visoka«, da si je kaj takega kar težko predstavljati. (Mimogrede: dolinski materi županji ni poleg ostalega prav nič pod čast, da vsako soboto natakne belo haljo in gre pomagat frizirat stranke v sestrin frizerski salon; tako smo sklenili, da to izredno ženo našim bralkam ob prvi priložnosti temeljiteje predstavimo). »Vsak levičar ve, ali bi vsaj moral vedeti, da gre tu v bistvu za politiko, za politično odločitev in da z abstinenco, s tem, da ni volil, avtomatično ponudiš desnici večje možnosti,« je končala Roza Lavriha. (Jana, 15. maja 1974).

Župan Lovriha pa ni rekel nič!

MED »SI« IN »DA«

Isti slovenski tednik je objavil tudi vrsto intervjujev, ki jim je dal skupen naslov: Mladi onkraj meje med »SI« in »NO«. Avtorica Nadja Kriščak bi lahko intervjuvala vsaj med »DA« in »NE«, kajne?

SVOBODA

Vedno v isti številki pa je NERVINA ŠVAB, učiteljica in soproga ravnatelja tržaškega Dijaškega doma, dejala naslednje: »Veste, za Italijane svoboda danes še ni tako logična kot je za vas...«

Ko je Čuk na Obelisku vse to prebiral, si je mislil: »Dobro, da je moja revija rekla, naj bralci glasujejo po vesti...«

STARA PRAVDA

ČUK (ki ni bil nikoli ZUCCOLI, ampak zmeram le ČUK) je prejel dvojezično vabilo na slovensko prireditvev in je na to sestavil prosto po Aškercu sledeče verze:

STARA PRAVDA

PUNT SLOVENSKI — tiho! — že gineva,
koder naš jezik doma;
zvezo kmečko veže stara lajna:
naj FRATELANCA velja!

RAZPIS

1. Revija Mladika razpisuje

III. literarni natečaj

za izvorno še neobjavljeno črtico ali novelo poljubne vsebine, z željo da bi dela očarala življenje, delo in običaje tukajšnjih ljudi in da bi kar najbolj odgovarjala konceptu te družinske revije. Vendar pa ti napotki niso obvezujoči in so avtorji popolnoma prosti tako glede vsebine kakor tudi obdelave in dolžine teksta.

2. Na razpolago so sledeče nagrade:

Prva nagrada: 50.000 lir

Druga nagrada: 30.000 lir

Tri enake tretje nagrade po 15.000 lir

3. Rokopise je treba poslati v dveh tipkanih izvodih s priporočeno pošiljko na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3-I, 34133 TRST, do 15. decembra 1974. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov pa naj bodo v posebnem spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro. V primeru, da isti avtor sodeluje na natečaju z več deli, mora poslati vsako v posebni kuverti.

4. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. prof. in kritik Martin Jevnikar, glavni urednik revije prof. Jože Peterlin, pisatelj prof. Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavc in pesnica Ljubka Šorli - Bratuževa. Mnenje komisije je dokončno.

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu na javni prireditvi in po časopisju ter bo sporočen z osebnim pismom nagrajencem. Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1975. Objavljena pa bodo lahko tudi druga dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

smeh in dobra volja

Neki bankir je hodil vsako jutro mimo moža, ki je prodajal vezalke. Ne da bi jih vzel, je možu vedno podaril sto lir.

Nekoč pa mu je ta pomolil vezalke prav pod nos. »Bi rad, da vezalke vzamem?« je vprašal bankir. »Ne,« je odgovoril mož, »a podražile so se na sto deset lir.«

V živalskem vrtu vodnik razlaga lastnosti posameznih živali: »Noj, na primer, zelo slabo vidi, a rad pojé vse, kar mu ponudiš.« Neka gospa je pripomnila: »To bi bil pa idealen mož.«

Ladja pristane ob izgubljenem otoku v Pacifiškem oceanu. Mornarji so bili prepričani, da je neobljuden, tedaj pa zagledajo Evropejca, ki je živel tam kot Robinson Crusoe.

- »Koliko časa že živite tu?« so ga vprašali.
»Se ne spomnim, že dolgo.«
»Ste prišli sem nalašč ali ste doživeli brodolom?«
»Prostovoljno živim tu.«
»A zakaj?«
»Da bi pozabil.«
»Pozabil? Kaj?«
»Ne vem več. Sem pozabil.«

Tonček praznuje štirinajsti rojstni dan. Mami se zdi primerno, da mu napravi malo pridigo: »Vidiš, zdaj si že pravi fant. Pustili ti bomo več svobode in zato boš moral biti previden. Če te bodo drugi fantje hoteli naučiti kaditi, mi to odkrito povej. Raje izvem za tvoje prestopke od tebe samega kot od drugih ljudi.«

»Boči kar mirna mama,« je rekel sinko »a kaditi sem nehal že lansko leto.«

- »Očka, ti si lump!«
»Ti, sinko, si pa lump na kvadrat.«
»Prav, ti pa si lump na pravokotnik.«

»Mama, si rekla očku, naj mi kupi motor?« vpraša sinko.

»Sem, dragec, rekla sem mu, ga prosila, rotila več kot pol ure, a vse zaman. Niti slišati noče o tem.«

- »Pa si res vse poskusila, da bi ga omeščala?«
»Verjemi, sinko, vse kar morem.«

»Pa si poskusila, mama,« navija sinko naprej, »tudi s histeričnim napadom?«

Župan zakotne vasice je moral izpolniti vprašalno polo, kjer je bilo tudi vprašanje: »Koliko je analfabetov v občini in v kakšnem razmerju so z ostalimi prebivalci?«

Župan je odgovoril: »Analfabetov je v občini 63 in žive v najlepši slogi z ostalim prebivalstvom.«

Katica je zakrpala možu hlače, skuhala zajtrk, zbudila otroke, jih umila in lepo oblekla, zamesila kruh in pospravila stanovanje. Nato je sedla na koło in se odpeljala proti mestu.

»Ob osmih imam službo,« je odgovorila.

»Kam pa se vam tako mudi?« je zavpil za njo sosed.

»Glej, glej,« je dejal sosed, »tega pa nisem vedel, da kje dela.«

Zločinec, ki je bil obsojen na vešala, je zbolel. Poslali so ga v bolnišnico. Ko je ozdravel, so ga poslali nazaj s pripombo:

Uprava bolnišnice izroča kaznjenca s pripombo, da ga zdaj lahko obesite, ker je popolnoma zdrav.

»Očka, kaj pa je to častni naslov?«

Oče previdno pogleda naokoli in reče: »To je — na primer — če mama reče, da sem poglavar družine.«

SPOROČILO UPRAVE

Prihodnja številka Mladike bo izšla septembra meseca.

V založbi Mladike so doslej izšle sledeče knjige:

PESMI:

Bruna Pertot: Moja Pomlad
Vinko Beličič: Gmajna
Marijan Breclj: V času odmaknjena sidrišča
Albert Miklavec: Prošnja za jutri
Boris Pangerc: Amfora časa
Vinko Beličič: Bližine in daljave
A. Manzoni: Svete himne

RAZPRAVE:

»Draga 1968« (predavanja v Dragi)
Slovensko usodo krojimo vsi (predavanja v Dragi 1969 in 1970)
Zbornik Draga 1971
Ideje in vrednote (Draga 1972)
Egidij Vršaj: »Gospodarsko sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo (v italijanščini)«

Vse knjige dobite v upravi Mladike in v slovenskih knjigarnah v Trstu in Gorici